

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ

ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
2008-2010

Скопје, јули 2007

СОДРЖИНА

ВОВЕД

ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

- 1. МАКРОЕКОНОМСКИ ОСТВАРУВАЊА**
- 2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ**

2.1 Буџет на Република Македонија

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

- 1. ОЧЕКУВАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА**
- 2. СРЕДНОРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА**

2.1 Среднорочни проекции на Буџет на РМ

- 2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на РМ**
- 2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на РМ**
- 2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање**

2.2 Буџет на локална власт

- 3. РАЗВОЈНИ И РЕФОРМСКИ ПОЛИТИКИ**
 - 3.1 Користење на претпристапна помош на ЕУ**

4. ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

5. ФИСКАЛНИ РИЗИЦИ

МАКСИМАЛНО УТВРДЕНИ ИЗНОСИ НА БУЏЕТСКИ РАСХОДИ ПО БУЏЕТСКИ КОРИСНИЦИ

ВОВЕД

Економската политика на Република Македонија во наредниот среднорочен период е насочена кон остварување на две клучни цели: одржување на макроекономската стабилност и поттикнување на долгорочно одржливи високи стапки на пораст од 6-7%. За остварување на наведените цели потребна е усогласеност на монетарната и фискалната политика која е обезбедена преку конзистентната рамка на економските политики дефинирана во Пред-пристапната економска програма 2007-2009. Во контекст на спроведување на 'оптимален' микс на политики кој ќе овозможи ефикасно остварување на макроекономските цели, подготвени се и основните насоки на фискалната политика за наредниот среднорочен период.

Фискалната политика во периодот 2008-2010 ќе се карактеризира со натамошно зајакнување на управувањето со Буџетот и силно фискално усогласување, кои ќе резултираат со одржување на низок фискален дефицит. Во овие рамки, на приходната страна неопходно е натамошна модернизација и јакнење на процесот на собирање на даноците, преку натамошно зајакнување на институционалниот капацитет на даночната администрација, а на расходната страна неопходно е натамошно зајакнување на контролата и ефикасна потрошувачка на буџетските средства.

Во насока на одржување на макроекономската стабилност, проектираната фискална политика во периодот 2008-2010 обезбедува низок буџетски дефицит и постепено намалување на нивото на јавниот долг во однос на бруто домашниот производ. Истовремено, во следниот тригодишен период ќе се изврши подобрување на структурата на долгот во смисла на зголемување на учеството на домашното задолжување, зголемување на учеството на долгот деноминиран во денари, како и намалување на делот од долгот со променливи каматни стапки. Државата и понатаму своите потреби примарно ќе ги финансира од домашниот финансиски пазар и на тој начин ќе влијае на негов натамошен развој. Ниското ниво на дефицитот и неговото финансирање од домашни извори ќе придонесе кон натамошно намалување на надворешната задолженост на земјата.

Во поглед на поттикнување на економскиот раст, придонесот на фискалната политика се изразува како преку се поефикасно користење на буџетските средства во развојни програми и инфраструктурни инвестиции, така и преку намалување на влијанието на државата врз стопанството. На ваков начин се создава простор приватниот сектор да биде главен генератор на економскиот раст, односно се намалува ефектот на нето истиснување на приватниот сектор од страна на државата присутен во услови кога фискалната политика е експанзивна. Имено, нискиот буџетски дефицит го намалува притисокот врз каматните стапки што создава услови за зголемување на приватните инвестиции и отварање на нови трајни работни места и долгорочно одржлив економски раст.

Проектираната фискална политика е во согласност со стратешката определба на РМ за членство во Европската Унија, како и со Матришките критериуми за приклучување кон Европската Монетарна Унија (ЕМУ). Истовремено, при дизајнирање на фискалната политика и таргети на среден рок земени се во предвид и обврските на РМ кои произлегуваат од процесот на извесното членство во Алијансата.

ТЕКОВНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

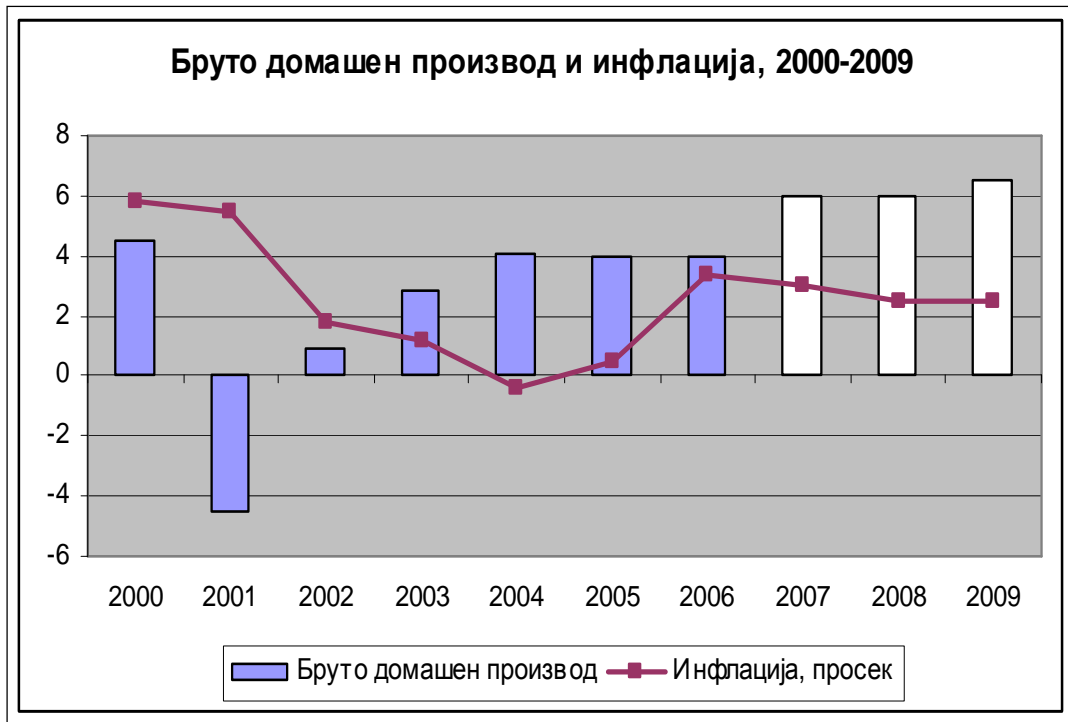
1. МАКРОЕКОНОМСКИ ОСТВАРУВАЊА

Макроекономските постигнувања во изминатиот период, изразени преку фискалната дисциплина, ниската стапка на инфлација, балансираните надворешни сметки, како и трендот на намалување на каматните стапки, се солидна макроекономска основа за побрз економски раст во наредниот период. Истовремено, поблиските релации со Европската Унија претставуваат силен импулс за зајакнување на институционалниот капацитет, забрзување на реформите и постигнување подинамичен економски раст.

Според податоците на Државниот завод за статистика, кварталните анкети за остварениот бруто домашен производ во 2006 година покажуваат раст од 3,1%. Сепак, врз основа на реализираната активност во македонската економија мерена преку водечките индикатори, проценетиот раст на БДП изнесува 4%, и е во согласност со проектираното ниво на почетокот на годината.¹

Растот на БДП во 2006 година е главно сконцентриран во услугите, односно во трговијата каде растот изнесува 5,5% и сообраќајот со раст од 7,5%. Од друга страна пак, остварените резултати во секторите земјоделство, индустрија и градежништво се пониски од проекциите. Така, индустриското производство се зголеми за 3,6%, што е за 0,5 процентни поени пониско од иницијалните проекции, додека пак градежништвото оствари негативен раст поради одложувањето на изградбата на неколку поважни инфраструктурни проекти.

¹ Проценката на Министерството за финансии целосно одговара на официјалните податоци на ММФ за растот на БДП во Република Македонија (види Second Review Under the Stand-By Arrangement, IMF, April, 2007).

Економскиот раст во 2006 година беше придружен со позитивни движења во фискалната сфера. Имено дефицитот на општиот владин буџет во 2006 година изнесуваше 0,5%, што претставува значаен успех земајќи во предвид дека оваа година беше изборна година кога вообичаено јавната потрошувачка е на повисоко ниво. Ваквата политика претставуваше силна поддршка за монетарната политика, во насока на стабилен девизен курс и натамошно намалување на каматните стапки: референтната стапка (каматната стапка на благајничките записи на НБРМ), како и активните каматни стапки на комерцијалните банки. Истовремено, задолженоста на Република Македонија во 2006 година значително се намали, при што долгот на општиот владин буџет на крајот од годината изнесуваше 33,6%, што претставува намалување од 6,2 процентни поени.

Порастот на економската активност во 2006 година предизвика соодветно зголемување и на обемот на стоковната размена, при што во анализираниот период извозот на стоки забележа пораст од 17,6%, при истовремено зголемување на увозот за 16,5%. Ваквите движења придонесоа за пораст на дефицитот во размената со странство (околу 175 милијарди денари) во споредба со истиот остварен во минатата година. Ваквата состојба е во најголем дел иницирана од значителниот пораст на цената на нафтата на светските берзи, односно во порастот на трговскиот дефицит нафтата учествува со приближно 51%. Значителниот прилив по основ на приватни трансфери во 2006 година придонесе кон намалување на дефицитот на тековната сметка на 24 милиони САД долари, што претставува намалување од 30% во однос на минатата година.

Зголемената извозна активност и високиот прилив на приватни трансфери во изминатиот период доведоа до намален дефицит на тековната сметка од билансот на плаќања и притисоци за ап्रेसијација

на девизниот курс на денарот, кои беа присутни на девизниот пазар. Со цел одржување на стабилноста на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, во анализираниот период НБРМ изврши нето-откуп на девизи на девизниот пазар.

Ваквите позитивни движења во надворешниот сектор имаа своја позитивна рефлексивност и врз нивото на девизните резерви. На крајот од 2006 година, девизните резерви изнесуваа 1,4 милијарди евра што, споредено со крајот на 2005 година, претставува пораст од 26% и 5,5 месечна покриеност на увозот.

Отстапување во однос на проекциите е присутно и на полето на инфлацијата каде, согласно проекциите се очекува постигнување на просечна стапка од 1,8% за 2006 година. Високиот пораст на цената на нафтата и нафтените деривати на светските берзи, порастот на цените на тутунот и тутунските производи (како резултат на измените на акцизата), како и значително повисокиот пораст на цените за исхрана, придонесоа стапката на инфлација, мерена преку трошоците на живот во 2006 година да изнесува 3,2%.

Од аспект на оперативната поставеност на монетарната политика, и во 2006 година НБРМ спроведува политика на фиксен девизен курс, при што флукуациите на денарот во однос на еврото беа незначителни. Аукциите на благајничките записи, како и трезорските записи издадени за монетарни цели, претставуваа основен инструмент на монетарната политика, при што во 2006 година се користеше принципот “тендер со каматни стапки”, што претпоставува пазарно формирање на каматните стапки на благајничките записи, преку аукцирање од страна на банките. Во услови на релативно високо ниво на ликвидност и повисока просечна побарувачка од понуда на благајнички записи, регистрирано е пазарно намалување на каматните стапки на благајничките записи. Имено, просечната пондерирани каматна стапка на благајнички записи на крајот од 2006 година изнесува е 5,5%, наспроти 8,5% на крајот од 2005 година.

Движењето на реалниот ефективен девизен курс (РЕДК) претставува значаен индикатор за мерењето на конкурентноста на домашната економија. РЕДК на денарот во периодот 2001-2006 година е релативно стабилен, укажувајќи на одржување на конкурентноста на извозниците на странските пазари, што главно произлегува од пониските цени во домашната економија во однос на земјите -најзначајни трговски партнери. Притоа, неговото ниво во 2006 година е речиси непроменето во однос на 2005 година. Конкурентноста во однос на земјите најзначајни трговски партнери од Евро зоната (во пресметката се вклучени 8 земји), исто така е релативно стабилна, при што во 2006 година во услови на повисоки цени во македонската економија во однос на Евро зоната, забележана е мала ап्रेसијација на РЕДК од околу 1%.

Од аспект на остварувањата во банкарскиот систем, вкупниот депозитен потенцијал на банките се зголеми за 26% во 2006 година, што придонесе за надминување на проектираното ниво на паричната маса M4. Повисокиот депозитен потенцијал на банките, надополнет со поактивната кредитна политика при користењето на девизните средства, во 2006 година доведе до остварување годишна стапка на раст на

кредитите кај приватниот сектор од 27%. Притоа, особено значајно е дека висок раст забележуваат долгорочните кредити на претпријатијата, односно кредити насочени за инвестициска активност.

Остварувањата во реалниот сектор и интензивирањето на економската активност имаше соодветна позитивна рефлексija и врз пазарот на работна сила. Имено, во 2006 година вработувањето (според Анкетата на работна сила) забележа раст од 4,6% во однос на 2005 година, што е во согласност со податоците од Агенцијата за вработување според кои речиси 150,815 лица добиле нова работа или 2% повисоко од минатата година. Просечната стапка на невработеност во 2006 година изнесуваше 36%, што претставува намалување за 1,3 процентни поени во однос на 2005 година.

Податоците за првиот квартал од 2007 година покажуваат акцелерација на економски раст од рекордни 7% на годишно ниво. Растот е значително повисок од реализираниот раст во 2006 година во сите сектори на економијата. Притоа, највисоки стапки на раст се реализирани во трговија на големо и мало од 13,6%, индустрија од 11,6% и сообраќај, складирање и врски 11,1%. Овие остварувања во првиот квартал укажуваат дека проекцијата за пораст на БДП од 6% во 2007 година е остварлива.

Стапката на инфлација за периодот јануари-јуни 2007 година изнесува 0,9%, што е пониско ниво од очекуваното, како резултат на намалувањето на цената на нафтата и нафтените деривати на почетокот од 2007 година, непроменетата цена на електричната енергија, намалувањето на цената на парното греење, како и непроменетата цена на тутунските производи и покрај хармонизирањето на акцизата за домашните и странски цигари.

Во надворешниот сектор, во периодот јануари-мај 2007 година евидентиран е исклучително висок пораст на надворешно-трговската размена (во доларска вредност) од 39,1%, што споредено со истиот период повеќе години наназад претставува највисоко зголемување и укажува на раздвижување на економската активност. Притоа, извозот е зголемен за 51,5%, додека неговата вредност достигна 1.259 милиони долари. Увозот на стоки бележи понизок раст од 31,7%, и достигна вредност од 1.809 милиони долари.

На висок пораст на економската активност упатуваат и остварените даночни приходи во првиот квартал на 2007 година кои се за 10,8% повисоки од планираните.

2. ОСТВАРУВАЊЕ НА ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ

Фискалната политика во минатата година и во почетокот на оваа година рефлектирана преку општиот владин буџет се спроведуваше во рамки на иницијално планираните политики, насоки и проекции без значајни пореметувања. На ваков начин се обезбеди редовно финансирање и извршување на функциите на државата на централно и локално ниво, навремено финансирање на законските обврски, имплементирање на структурните реформи и значајни капитални проекти, намалување на нивото на надворешниот долг, како и континуирана поддршка на монетарната политика во насока на постепено намалување на каматните стапки. Ваквите остварувања во фискалната политика обезбедија солидна основа за натамошна фискална консолидација и продолжување на политиката на низок дефицит, кој во минатата година се оствари на ниво од 0,6 % од БДП.

Во почетокот на 2007 година успешно стартуваа планираните политики за оваа година изразени преку реформите во даночната свера и воведувањето на рамниот данок, што обезбеди доволен простор за отпочнување и реализација на планираните активности на Владата на Република Македонија во насока на спроведување на структурните реформи, стимулирање на вработеноста и поддршка на приватниот сектор, што во крајна линија ќе обезбеди соодветен придонес кон забрзување на економскиот раст. Со континуираното спроведување на процесот на фискална децентрализација, се создаде можност за сеопфатно управување, следење, контрола и поголема транспарентност на јавните финансии.

Општиот владин буџет во првите три месеци од годината оствари суфицит од 2.586 милиони денари, од кои 2.297 милиони денари се однесуваат на Буџетот на централната власт, а останатите 289 милиони денари се резултат на финасиското работење на единиците на локална самоуправа.

2.1 Буџет на Република Македонија

Интензивирањето на економската и инвестициона активност кои доведоа до подобрување на економските перформанси во минатата година како и продолжувањето на реформите во целокупната даночна сфера, дадоа соодветен придонес во подобрената наплата на приходите и нивна солидна реализација, како и успешно започнување на амбициозните активности на оваа Влада во поглед на планираните реформи и инвестициони проекти.

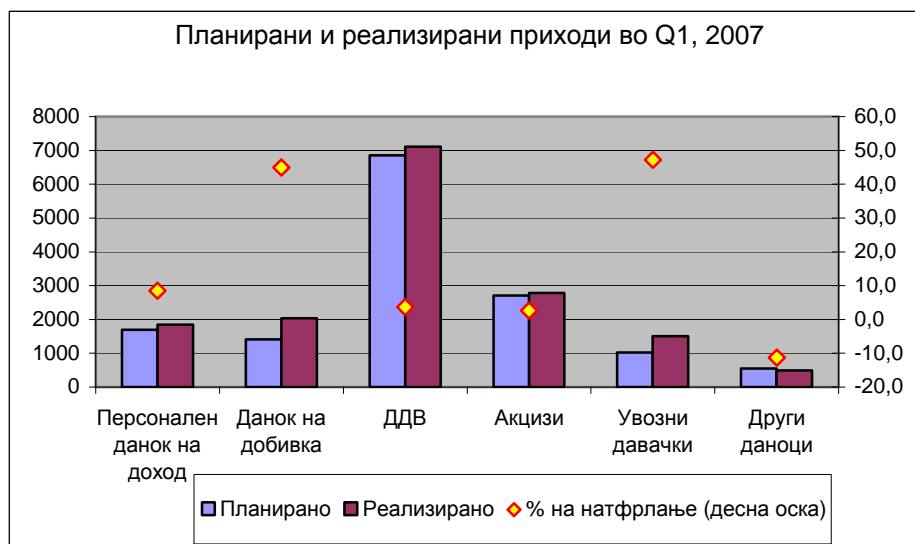
Согласно реализацијата на приходите и расходите **Буџетот на Република Македонија** во минатата година и остварениот суфицит во периодот јануари-март во износ од 2.297 милиони денари, како и проекцијата на макроекономските индикатори до крајот на годината, се предвидува фискалната политика за 2007 година да се реализира во рамки на **зголемени расходи од 117.896 милиони денари**. Ова зголемено ниво на расходи ќе се финансира од оценетите **изворни приходи на ниво од 114.400 милиони денари**. Со оваа проекција на приходи и расходи, **дефицитот на буџетот на Република**

Македонија за 2007 година е оценет на ниво од 3.496 милиони денари, што е во рамките на планираните 1% од планираниот бруто домашен производ, кој се однесува на дефицитот на централниот буџет (0,7% од БДП) и дефицитот на буџетот на Фондот за патишта (0,3% од БДП).

	-во мил. денари		
	Буџет 2007	Реализација во периодот јануари-март 2007	Ревидирана проекција за 2007 година
Буџет на Република Македонија			
1. ВКУПНИ ПРИХОДИ	108.635	26.449	114.400
1.1. Даночни приходи и придонеси	92.825	23.482	96.738
1.1. 1 Даночни приходи	61.722	15.817	65.413
1.1. 2 Придонеси	31.103	7.665	31.325
1.2. Неданочни приходи	13.755	2.541	15.302
1.3. Капитални приходи	550	167	564
1.4. Донации	1.505	259	1.796
2. ВКУПНИ РАСХОДИ	112.029	24.152	117.896
2.1. Тековни расходи	99.870	23.046	103.024
2.1.1 Плати и надоместоци	24.854	6.025	25.175
2.1.2 Стоки и услуги	14.742	2.739	16.714
2.1.3 Трансфери	57.309	13.723	58.382
2.1.4 Камати	2.965	559	2.753
2.2. Капитални расходи	12.159	1.106	14.872
3. ДЕФИЦИТ	-3.394	2.297	-3.496
4. ФИНАНСИРАЊЕ НА ДЕФИЦИТ	3.394	-2.297	3.496
4.1 Прилив	14.942	3.031	22.239
4.1.1 Приходи од приватизација	800	53	2.682
4.1.2 Приходи од концесија	0	609	609
4.1.3 Странски кредити	3.477	273	3.571
4.1.3 Домашно задолжување	3.500	118	1.500
4.1.4 Депозити/ Дополнителни извори	7.165	1.978	13.877
4.2 Одлив	11.548	5.328	18.743
4.2.1 Отплата по странско задолжување	6.461	5.328	12.842
4.2.2 Отплата по домашно задолжување	5.087	0	5.901
4.2.3 Купување на државни картии од вредност		0	0

Во периодот јануари-март 2007 година **изворните приходи на Буџетот на Република Македонија** се реализираа во износ од 26.449 милиони денари, од кои 23.482 милиони денари се однесуваат на даночни приходи и социјални придонеси, односно 89% од изворните приходи.

Графикот подолу покажува одлична реализација на даночните приходи во првите три месеци од 2007 година. Имено, кај сите категории на даночни приходи, вклучително и придонесите, има натфрлање споредено со планираното за истиот период, освен во делот на други даноци кои имаат незначително учество во структурата.

Ваквата одлична реализација на даночните приходи го потврдува успешното спроведување на даночна реформа со намалување на даночното оптоварување и поедноставување на даночните процедури, како и зајакнување на наплатата на приходите, што ефектуира со создавање на доволен простор за зголемување на јавните инвестиции.

Во рамки на даночните приходи евидентна е позначителна реализација кај приходите по основ на данок на добивка и по основ на царини и други увозни давачки.

Имено приходите по основ на *данок на добивка* во овој период од годината се реализираа во висина од 2.038 милиони денари, што претставува 55.0% во однос на годишно планираните износи, при што најголем придонес има месечната аконтација на данокот на добивка од 37.3% и данокот на добивка по годишен даночен биланс од 55.8%.

Приходите по основ на царини се реализираа во висина од 1.502 милиони денари, односно 27.2% во однос на иницијално планираните износи, пред се како резултат на натамошното зголемување на степенот на либерализација, како и транзициониот период на намалување на царинските стапки согласно Договорот за слободна трговија.

Данокот од додадена вредност во овој период од годината е реализиран во износ од 7.106 милион денари, односно 23.4% од вкупно планираното ниво, што претставува зголемување на кумулативниот износ од 35.9% во однос на минатата година. Зголемената реализација на данокот на додадена вредност, воглавно се должи на зголемената наплата на ДДВ при увоз на добра во земјата, (во кумулативен износ за 46% во однос на минатата година) и зголемен поврат на ДДВ (за 30.6% во однос на минатата година).

Другите даночни приходи во првото тромесечие се остварија во износ од 488 милиони денари, од кои најзначајно учество имаат надоместоците на цигарите согласно Законот за здравствена заштита, Законот за заштита на животната средина и Законот за тутун.

Кај *даночните приходи кои буџетските корисници ги реализираат на сопствените сметки* реализацијата е согласно планираната динамика за овој период од годината, што во суштина значи потврда за реалноста на иницијалните проекции.

Вкупните *придонеси за социјално осигурување* во првиот квартал од годината се реализираа во износ од 7.665 милиони денари, односно 24.6% во однос на планираните износи. Придонесите за пензиско инвалидско и за здравствено осигурување остварија поинтензивна динамика во однос на планираните износи за 215 милиони денари, односно 90 милиони денари, што укажува на продолжување на позитивното влијание од имплементирањето на новите процеси во наплатата на придонесите од плата кај Фондот за пензиско инвалидско осигурување во 2006 година.

Добрата реализација на персоналниот данок и социјалните придонеси се индиректни показатели за легализацијата на значителен дел од неформално вработените во РМ.

Во овој период од годината *неданочните приходи* се остварени во износ од 2.521 милиони денари, кои воглавно се реализираа на сопствените сметки на буџетските корисници, додека кај основниот буџет евидентно е значително отстапување од планот за овој период од годината, како резултат на задоцнетата уплата на планираниот приход од дивидендата од АД “Македонски Телекомуникации” која ќе се реализира во почетокот на втората половина од годината и истата се очекува во значително поголем износ.

По основ на *капитални приходи* во истиот период од годината остварени се 167 милиони денари, кои се согласно планираната динамика и воглавно се остварија од продажба на општествени станови и државно градежно земјиште.

Буџетските корисници во овој период реализираа 259 милиони денари по основ на *донации* за финансирање на планираните проекти.

Холандска донација планирана во вкупен износ од 420 милиони денари наменета за макрофинансиска поддршка и кофинансирање на аранжманите на Светска Банка (структурниот ПДПЛ-2) се очекува да се реализира во согласност со договорените активности на Владата на Р.М. и Светска банката за добивање на средства од Вториот програмски заем за развојни политики кон крајот на првата половина од 2007 година.

Во првите три месеци од годината ***расходите на Буџетот на РМ*** го достигнаа нивото од 24.152 милиони денари, во кој износ се вклучени и расходите кои буџетските корисници ги финансираа од сопствени извори.

Структурно набљудувано реализацијата на сите видови расходи е согласно планираната динамика за овој период од годината со исклучок на капиталните расходи. Имено капиталните расходи бележат послаба реализација воглавно како резултат на послабата реализација на капиталните проекти финансирани од странски кредити, како и сезонскиот карактер на вкупните капитални инвестиции. Ефектите од

законското решение, со кое буџетските корисници се обврзани да реализираат 30% од планираните капитални расходи во првата половина од годината, се реализираат веќе во вториот квартал од годината и реално се очекува нивно целосно реализирање до крајот на годината.

Во рамки на тековните расходи кои во првото тромесечје од годината се реализираат во износ од 23.046 милиони денари, исплатени се вкупно 6.025 милиони денари за плати и надоместоци на вработените во јавната администрација, во кој износ е вклучен и ефектот од последната фаза на декомпресија на платите и примена на колективните договори во образованието, културата, социјалната и детска заштита.

Доминантно учество во тековните расходи се однесува на социјалната компонента на Буџетот, односно истата е изразена преку социјалните трансфери, кои во овој период од годината се реализираат во износ од 11.949 милиони денари. Имено за редовно покривање на обврските на државата во областа на загарантираната социјална заштита на специфичните категории на население наменети се 1.026 милиони денари од кои најзначаен дел е наменет за исплата на надоместоци на социјално загрозените домаќинства.

За исплата на пензии во овој период од годината исплатени се 6.476 милиони денари на 270.118 корисници на пензија, со просечно ниво на пензија од 7.749 денари. Вака реализираното ниво на исплатени пензии отстапува делумно од планираното ниво за овој период од годината како резултат на поголемото учество на корисници со пониски пензии во вкупниот број на нови корисници, како и помалиот прилив на корисници кои ги исполнуваат старите услови за пензионирање.

За исплата на паричен надоместок на невработените лица преку Агенцијата за вработување се наменија 417 милиони денари, што е помалку во однос на планираната динамика како резултат на намалувањето на бројот на лицата корисници на ова право. Со состојба 31.03.2007 година правото на паричен надоместок го оствариле 28.340 лица што претставува намалување за 2.229 лица во споредба со декември минатата година.

Средствата за финансирање на здравствените услуги и надоместоци се реализираат во износ од 4.013 милиони денари што е во рамки на планираната динамика за овој период од годината. Реализацијата на овие средства се одвиваше врз основа на донесените буџети на јавните здравствени установи и склучените договори за финансирање на здравствените услуги. Според вонбилансната евиденција на Фондот за здравствено осигурување, достасаните неизмирени обврски за лекови и медицински потрошен материјал во јавните здравствени установи, за кои Фондот превземал обврска за плаќање изнесуваат 446 милиони денари со рок на доспеаност 60 дена. Во рамките на планираните реформи, во овој период од годината се реализираат обуки за здравствен менаџмент, а лицата кои успешно ќе ја поминат истата ќе се здобијат со можност да конкурираат за директори на јавните здравствени установи.

Во рамки на другите трансфери од Буџетот на Република Македонија, редовно се трансверираат дотациите до единиците на локална самоуправа во износ од 761 милиони денари, од кои 80 милиони

се приходи од данок на додадена вредност, а остатокот се наменски дотации за финансирање на децентрализираните надлежности во областа на образованието, детската заштита и згрижувањето на стари лица и културата како и средстватата за плати и надоместоци на вработените во противпожарните единици на општините. Трансферите до приватните пензиски фондови согласно пензиската реформа во износ од 404 милиони денари. Според евиденцијата на Агенцијата за супервизија на капитално финансираните пензиски фондови во првите три месеци од годината се зачленети нови 8.173 лица, со што вкупниот број на лица зачленети во приватните фондови достигна ниво од 136.204 лица.

Во првиот квартал од годината за исплата на камати беа наменети 559 милиони денари согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување. Од овие средства 465 милиони денари се однесуваа на камати по надворешно задолжување.

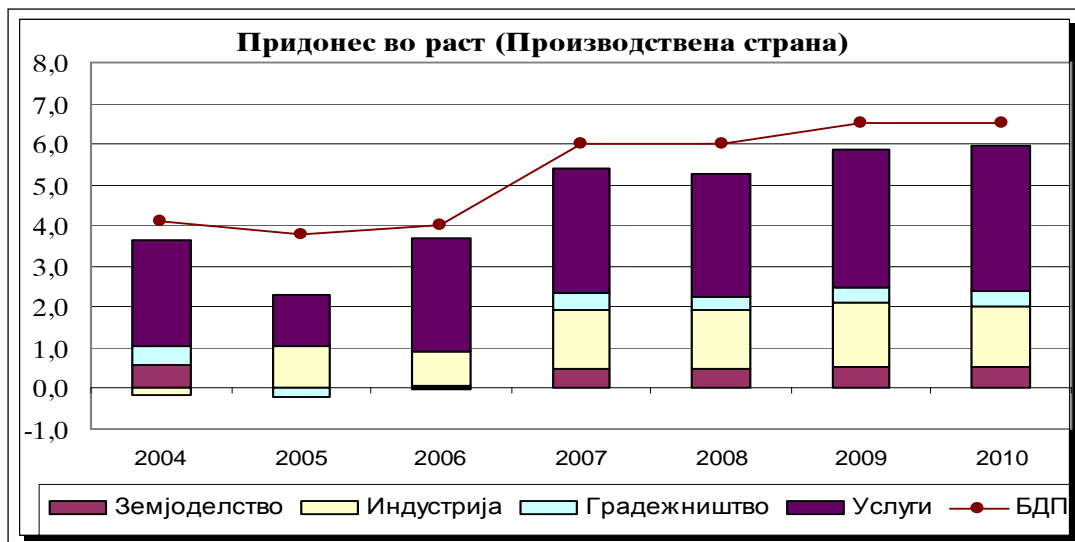
Капиталните расходи на Буџетот на РМ се реализираа на ниво од околу 10% од планираниот годишен износ. Фондот за патишта реализира 238 милиони денари за инвестициони активности кои се однесуваа на Обиколница Скопје прва и втора фаза, патните делници Радовиш-Струмица и Жировница - Бошков мост, а во овој период со поинтензивна динамика се реализираат трошоците за експропријација на земјиштето со што се создадоа услови за интензивирање на градежните работи на патиштата утврдени со Годишната Програма за 2007 година.

Буџетот на Република Македонија во овој период оствари суфицит од 2.297 милиони денари, кои средства заедно со повлекувањето на депозитите на Буџетот во НБРМ во износ од 2.524 милиони денари и повлекување на странски кредити во износ од 273 милиони денари, обезбедија отплата на главницата по странски кредити во износ од 5.328 милиони денари.

ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

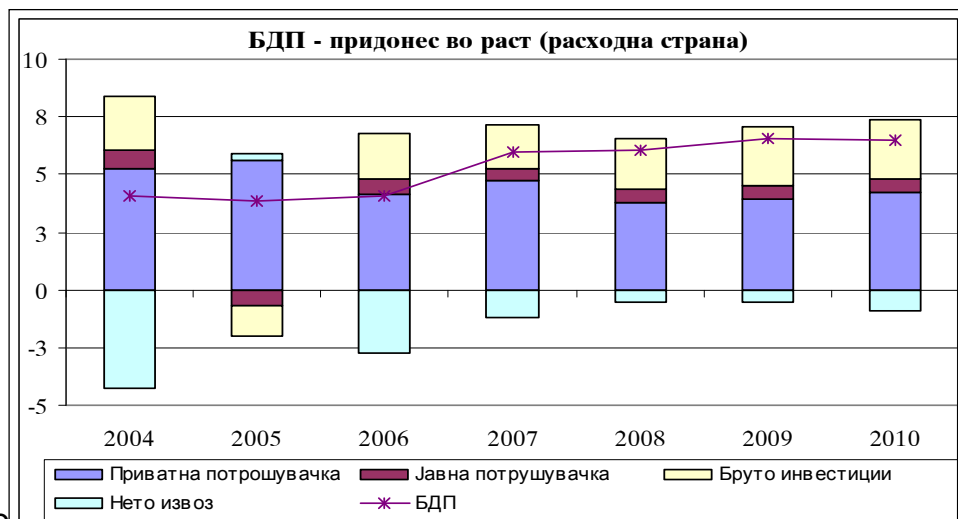
1. ОЧЕКУВАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ПЕРИОДОТ 2008-2010 ГОДИНА

Во изминатиот период, македонската економија бележеше мошне скромни стапки на раст на БДП во споредба со земјите во транзиција и земјите во окружувањето. Нискиот раст се очекува значително да се подобри во периодот 2007-2010 година со остварување на просечна стапка на пораст на БДП во овој период од околу 6 до 6,5%, што веќе е верификувано со остварениот раст на БДП во првиот квартал на 2007 година од 7%. Притоа, поттикнувач на економскиот раст ќе бидат инвестициите (особено странските директни инвестиции) и извозот. Од аспект на создавањето на БДП, главен двигател на растот ќе бидат услугите, додека пак индустриското производство се очекува да расте со пониски стапки.

Извор: Државен завод за статистика, проценки на МФ.

На расходната страна, се очекува главен поттикнувач на растот да биде личната потрошувачка, чиј придонес во растот за периодот 2008-2010 се очекува да се движи помеѓу 3,5 и 5 процентни поени. Ваквата претпоставка се базира на очекуваниот пораст на нето платите од 3,5 до 4,5% во наредниот период, порастот на кредитирањето на населението од 20-30% годишно, очекуваниот ефект на богатство како резултат на движењата на берзата, како и стабилното ниво на приватни трансфери. Во согласност со заложбата на Владата на Република Македонија за дисциплинирана фискална политика (дефицит на општиот владин буџет не повисок од 1,5% од БДП), придонесот на јавната потрошувачка во БДП во идниот период ќе се движи помеѓу 0,5 и 1 процентни поени. За разлика од изминатиот период кога инвестициите немаа значителен придонес во растот на БДП, во наредниот период, согласно интензивираната реформска агенда на Владата на Република Македонија, подобрената бизнис клима, како и кандидатаскиот статус, се очекува да се подобри овој тренд. Така, во периодот 2008-2010 се очекува бруто инвестициите просечно да растат помеѓу 10 и 15% и да имаат придонес во растот од околу 2 процентни поени. Земјојќи ја во предвид увозната зависност на македонската економија, како и очекуваната експанзија на личната потрошувачка, се очекува придонесот на нето извозот и во идниот период да биде негативен, но стабилизирани на ниво од -0,5 до -1,0 процентен поен.

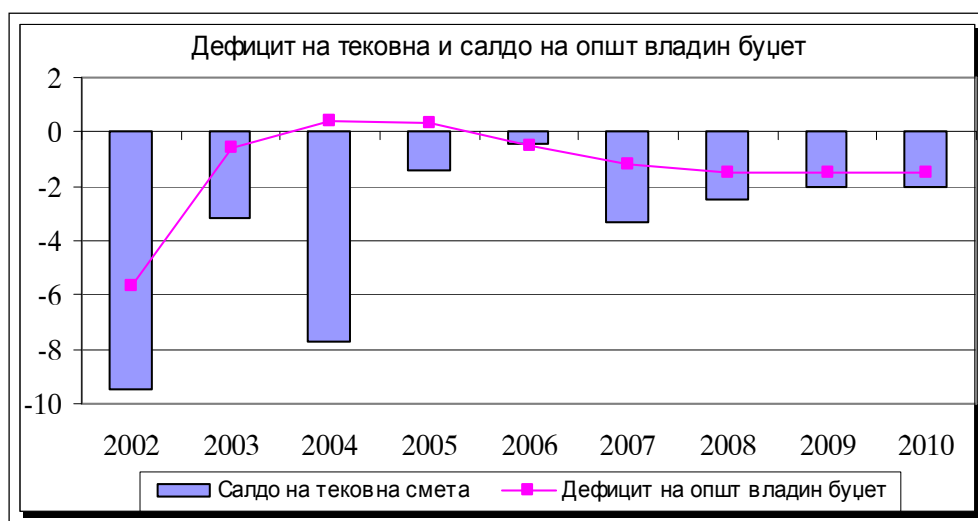
едно

иска,
ако и

во согласност со проекциите за движење на цените на енергенсите. Во правец на натамошно одржување на ценовната стабилност во економијата како основна монетарна цел, ќе делува и монетарната политика. Во исто време, ќе продолжи и примената на стратегијата на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, со што одржувањето на стабилноста на девизниот курс на денарот ќе претставува индиректна монетарна цел. Во овие рамки, побарувачката на пари ќе се зголемува во согласност со инфлацијата и порастот на бруто домашниот производ, а се очекува и поинтензивно кредитирање на приватниот сектор, како еден од основните предуслови за динамизирање на економскиот раст.

Во доменот на надворешно-трговската размена, основен приоритет на трговската политика и понатаму ќе биде создавањето на услови за зголемување на извозот на стоки и зголемување на учеството на македонските производи на меѓународните пазари. Во тие рамки, во периодот 2008-2010 година се очекува просечно реално зголемување на извозот на стоки за околу 10% на годишно ниво, при истовремен просечен реален пораст на увозот на стоки за околу 8-9%. На тој начин, се очекува извозот постепено да го заземе своето место како најзначаен фактор во процесот на интензивирање на економскиот раст во земјата. Ваквите движења, во делот на надворешно-трговската размена, ќе доведат до постепено намалување на трговскиот дефицит на Република Македонија, кој согласно проекциите, до крајот на 2010 година ќе се движи на ниво од околу 18% од БДП.

Намалувањето на трговскиот дефицит и, следствено на тоа, намалување и на дефицитот на билансот на услугите, надополнето со константно високото ниво на приватните трансфери, во периодот до 2010 година, ќе овозможи позиционирање на дефицитот на тековната сметка на ниво од околу 2% од БДП.

Подобрувањето на целокупниот економски амбиент, а особено зголемената економска активност на малите и средни претпријатија, односно остварувањето на подинамични стапки на економски раст, ќе придонесат за пораст на вработеноста од околу 4% на годишно ниво во анализираниот период, со истовремено намалување на стапката на невработеност. За таа цел, ќе бидат неопходни и реформи на пазарот на работна сила, како една од клучните компоненти во процесот на подобрување на инвестициската клима во земјата. Притоа, реформите ќе опфатат поттикнување на вработувањето, преку поддршка на претприемништвото, поедноставување и намалување на бирократските процедури, регулативи и администрацијата во врска со вработувањето и отпуштањето на работници, промовирање на нови, флексибилни форми на договори за вработување, како и подобрување на пристапот до обука и преквалификација на вработените. Активните политики за вработување што Владата ги превзема преку субвенционирање на самовработувањето и обука и преквалификација директно ќе придонесат кон постигнување на планираните стапки на вработување.

Основни макроекономски индикатори	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Реален сектор							
Бруто домашен производ							
- стапка на реален раст	4,1	3,8	4,0	6,0	6,0	6,5	6,5
- тековни цени, во милиони денари	265.257	284.423	305.265	333.289	362.118	395.297	431.516
- милиони САД долари	5.368	5.770	6.257	6.832	7.423	8.103	8.845
- милиони Евра	4.325	4.640	4.989	5.447	5.918	6.460	7.052
Инфлација (трошоци на живот, просек)	-0,4	0,5	3,2	3,0	2,5	2,5	2,5
Плати (месечен просек, нето)							
- номинален пораст	4,0	2,5	7,0	3,8	4,3	4,5	4,5
- реален пораст	4,4	3,5	4,1	0,8	1,8	2,0	2,0
Пораст на вработеноста (во %)	-4,1	1,5	4,3	4,0	4,0	4,0	4,0
Надворешен сектор							

Извоз (ф.о.б.), милиони САД \$	1.673	2.040	2.366	2.662	2.930	3.206	3.527
Увоз (ф.о.б.), милиони САД \$	2.784	3.097	3.681	4.051	4.356	4.679	5.030
Трговски биланс (милиони САД \$)	-1.120	-1.057	-1.302	-1.389	-1.426	-1.473	-1.503
Трговски биланс (% од БДП)	-20,9	-18,3	-20,5	-20,3	-19,2	-18,2	-17,0
Дефицит на тековна сметка (мил. долари)	-415	-81	-24	-224	-184	-162,0	-150
Дефицит на тековна сметка (% од БДП)	-7,7	-1,4	-0,4	-3,3	-2,5	-2,0	-1,7

2. СРЕДНОРОЧНА ФИСКАЛНА РАМКА

Среднорочното планирање на јавните финансии, во суштина, обезбедува фискална рамка за вкупните јавни приходи и расходи на централната и локалната власт и претставува основен контролен механизам за натамошно спроведување на дисциплинирана буџетска политика. Фискалната рамка е дефинирана врз основа на јасни насоки за активностите на Владата на РМ и создава реална основа за дизајнирање на економските политики во наредниот среднорочен период, особено во пресрет на престојните предизвици во интеграциските процеси. Исто така, предвидливата и кредибилна среднорочна фискална политика е значајна од аспект на развој на очекувањата на економските субјекти кои имаат несомнено влијание врз крајните економски резултати.

Фискалната политика за периодот 2008-2010 година е дизајнирана во насока на остварување на следните стратегиски цели:

- забрзување на економскиот раст и создавање претпоставки за одржлив економски развој и вработеност,

- одржување на макроекономската стабилност, преку поддршка на монетарната политика во остварувањето на крајната цел - ниска инфлација;

- поддршка на политиките за намалување на невработеноста и сиромаштијата;

- продолжување на постојните и започнување нови среднорочни и долгорочни структурни реформи, при што улогата на фискалната политика ќе биде нагласена особено во поддршка на реформите во примарната здравствена заштита и финансирање на задолжителното средно образование како два инпути за постигнување на забрзан економски раст и развој на среден и долг рок;

- поддршка во остварувањето на стратегиските приоритети на Владата на РМ, забрзување на интеграциските процеси во ЕУ и НАТО.

Притоа, остварувањето на планираната фискална политика на среден рок е директно условено од остварување на планираните економски политики и проектираните макроекономски индикатори, вклучувајќи го и остварувањето на следните предизвици и претпоставки:

- Постигнување забрзан и долгорочно одржлив економски раст и развој во Република Македонија главно преку зголемување на

продуктивноста на трудот. Градењето на институции што ја поддржуваат пазарната средина, промовирањето на трансфер на идеи и технологии, како и зголемувањето на инвестициите ќе овозможат поефикасно искористување на расположивата работна сила и капитал, со повратен ефект врз економскиот развој.

- Успешно завршување на отпочнатиот процес на длабоки структурни реформи кон подобрувањето на бизнис окружувањето е неопходен услов за остварување на двете најважни цели - зголемување на растот на македонската економија и постигнување на одржлив раст од 5-6,5% на подолг рок како и ублажување на проблемот со невработеноста;

- Успешно спроведување на реформите во даночната сфера кои ќе обезбедат редовна и целосна наплата на приходите и ќе ги намалат трошоците на фирмите, ќе овозможи намалување на сивата економија и зголемување на буџетските приходи на среден рок. Ова е особено важно во услови на трговска либерализација и намалување на приходите од даноци од увоз, како и намалување на приходите од социјалните придонеси од пензиската реформа;

- Почитување на принципот на буџетска дисциплина и рационално и ефикасно искористување на јавните приходи што ќе овозможи одржување на ниското ниво на дефицит. Истовремено, подобрување на буџетската структура во насока на намалување на недискрециските трошоци и обезбедување поголем простор за развојни инвестиции и кофинансирање на проектите финансирани од европските фондови, како и реорганизација на функциите на власта со цел креирање нови институции кои ќе одговорат на приоритетите за влез во ЕУ;

- Ефикасно искористување на кредитните средства наменети за реформите во катастарот, судството, социјалната заштита, здравството и образованието, развојот на општините, рехабилитација на наводнувањето и унапредување на деловното опкружување, како и расположливите средства од претпристапните фондови на ЕУ.

Проектираната фискална политика во услови на исполнување на наведените претпоставки ќе овозможи натамошно јакнење на фискалната консолидација изразена преку намалување на нивото на јавната потрошувачка и даночното оптоварување, што ќе обезбеди фискална одржливост на среден рок и поддршка на развојот на стопанството и приватниот сектор.

Приходите на **консолидираниот владин буџет** во наредниот тригодишен период бележат релативно намалување како учество во БДП, и тоа од 36,9% од БДП во 2007 година на 33,2% во 2010 година. Планираното намалување воглавно е резултат на намалување на даночното оптоварување кое ќе обезбеди простор за ослободување на расположливите средства во приватниот сектор и нивно насочување кон зголемени инвестиции и нови работни места, што директно ќе го забрза развојот на домашната економија.

Вкупните расходи во периодот 2008-2010 во услови на рационално управување со јавните финансии на сите нивоа на власт, согласно планираните политики и ниското ниво на буџетски дефицит бележат

намалување како учество од БДП и тоа од 37,9% во 2007 на 34,6% во 2010 година.

КОНСОЛИДИРАН ОПШТ ВЛАДИН БУЏЕТ	2007	2008	2009	2010
(милиони денари)				
Консолидиран општ владин Буџет -Приходи	123.796	130.569	135.115	144.176
% од БДП	36,9	35,8	33,9	33,2
Консолидиран општ владин Буџет-Расходи	127.292	135.704	141.057	150.504
% од БДП	37,9	37,2	35,4	34,6
Консолидиран општ владин Буџет- Дефицит	-3.496	-5.135	-5.942	-6.328
% од БДП	-1,0	-1,4	-1,5	-1,5
Централен Буџет-Приходи	77.067	75.359	76.035	81.307
% од БДП	22,9	20,7	19,1	18,7
Централен Буџет-Расходи	79.558	78.967	81.837	87.199
% од БДП	23,7	21,6	20,5	20,1
Централен Буџет-Дефицит	-2.491	-3.608	-5.802	-5.892
% од БДП	-0,7	-1,0	-1,5	-1,4
Вонбуџетски Фондови-Приходи	33.803	35.449	38.164	40.962
% од БДП	10,1	9,7	9,6	9,4
Вонбуџетски Фондови-Рсходи	34.808	36.976	38.304	41.398
% од БДП	10,4	10,1	9,6	9,5
Вонбуџетски Фондови-Дефицит	-1.005	-1.527	-140	-436
% од БДП	-0,3	-0,4	0,0	-0,1
Буџет на локална власт-Приходи	12.926	19.761	20.916	21.907
% од БДП	3,8	5,4	5,3	5,0
Буџет на локална власт-Расходи	12.926	19.761	20.916	21.907
% од БДП	3,8	5,4	5,3	5,0
Буџет на локална власт-Дефицит	0	0	0	0
% од БДП	0,0	0,0	0,0	0,0
Бруто домашен производ	335.870	364.923	398.359	434.858

Вака утврдените основни постулати на фискалната политика во суштина значат понатамошно задржување на ниското ниво на **дефицит** од околу **1,5 %** од планираниот бруто домашен производ кој воглавно ќе се финансира од домашни извори.

2.1 Среднорочни проекции на Буџет на Република Македонија

Во наредниот среднорочен период планираните приходи и расходи го одржуваат ниското ниво на дефицит на Буџетот на Република Македонија од околу 1,5% од планираниот бруто домашен производ. Одржувањето на ова ниво на дефицит, како јасно дефинирано фискално сидро ќе обезбеди зголемување на кредибилитетот на државата, бенефиции од економските очекувања и значителна поддршка на режимот на фиксен девизен курс.

Буџет на Република Македонија	во мил.денари		
	Проекција за 2008 година	Проекција за 2009 година	Проекција за 2010 година
1. ВКУПНИ ПРИХОДИ	123.424	127.740	136.791
1.1. Даночни приходи и придонеси	100.309	108.510	116.801
1.1.1 Даночни приходи	67.565	73.184	78.808
1.1.2 Придонеси	32.744	35.326	37.993
1.2. Неданочни приходи	14.154	13.234	13.575
1.3. Капитални приходи	680	550	550
1.4. Донации	8.281	5.446	5.865
2. ВКУПНИ РАСХОДИ	128.559	133.682	143.119
2.1. Тековни расходи	110.234	114.578	121.226
2.1.1 Плати и надоместоци	17.519	18.058	18.654
2.1.2 Стоки и услуги	21.371	20.632	22.167
2.1.3 Трансфери	68.724	73.148	77.559
2.1.4 Камати	2.620	2.740	2.846
2.2. Капитални расходи	18.325	19.104	21.893
3. ДЕФИЦИТ	-5.135	-5.942	-6.328
4. ФИНАНСИРАЊЕ НА ДЕФИЦИТ	5.135	5.942	6.328
4.1 Прилив	12.299	13.953	14.562
4.2 Одлив	7.164	8.011	8.234

2.1.1 Проектирани приходи на Буџет на Република Македонија

Интензивирањето на економската активност заедно со зголемената инвестициона активност, што доведува до подобрување на економските перформанси, ја наметна потребата за преоценување на очекуваните проекции на приходи на среден рок за кои тековната 2007 година претставува база.

Во рамки на вкупните приходи на Буџетот на Република Македонија најзначајно е учеството на даночните приходи, на кои во наредниот среднорочен период се однесуваат околу 57%.

Оценките на **даночните приходи** се базираат на планираните приходи од одделни години врз кои се применети макроекономски параметри, кои различно влијаат врз висината на даночните приходи.

Како дел од даночните реформи веќе од оваа 2007 година во примена е т.н. рамен данок, односно воедначување на даночната стапка на ниво од 12% кај данокот на добивка и пресоналниот данок, потоа негово натамошно намалување на ниво од 10% во 2008 година, како и воведувањето на нулта стапка за реинвестирана добивка, со што Република Македонија ќе стане една од земјите со најниски даноци.

Со воведувањето на рамниот данок од 2007 година значајно е да се истакне неговата функција како поддршка на развојот на приватниот сектор, што обезбедува намалување на даночното оптоварување, поедноставување на даночните процедури, стимулирање на вработеноста и особено привлекувањето на странски директни инвестиции.

Ваквите реформски активности во даночната политика се само една од заложбите на Владата за директно забрзување на економскиот раст, кои во наредниот период се очекува да обезбедат пораст на бруто домашниот производ до 6.5% и зголемување на вработеноста од 4%.

Даночната политика во наредниот среднорочен период предвидува продолжување на процесот на хармонизирање на легислативата со современите даночни системи на развиените пазарни економии и од тој аспект ќе се продолжи со даночните реформи во целокупната даночната област. Паралелно со овој процес ќе продолжат сите мерки и активности во обезбедувањето на ефикасност во утврдувањето и наплатата на даноците и водење на засилена борба со даночните измами. Соработката меѓу Управата за јавни приходи, Финансиската полиција и Царинската управа ќе добие поголем интензитет во откривањето на даночните затајувања и нелегалниот увоз, а со нивното спречување и преземање на санкции за сторителите ќе се обезбеди зголемување на приходите по основ на даноци и царини.

Во структурата на даночните приходи најголемо учество имаат индиректните даноци, од кои данокот на додадена вредност учествува со околу 50%, односно околу 10% од БДП, додека директните даноци учествуваат со околу 27%, односно околу 5% од БДП.

Проекциите на социјалните придонеси кои претставуваат изворни приходи на Фондовите за пензиско и здравствено осигурување и вработување во наредниот среднорочен период се базираат на:

- остварените движења на приходите;
- проектираните макроекономски индикатори за наредниот среднорочен период;
- хармонизација на основниците за плаќање на социјалните придонеси;
- поефикасна наплата на придонесите на среден рок, преку интеграција на наплатата на социјалните придонеси и персоналниот данок на доход од страна на една институција;
- ефекти од реализацијата на договорите за одложено плаќање на заостанатите придонеси за социјално осигурување;
- успешно спроведување на реформите во здравствениот сектор.

Социјалните придонеси во рамки на вкупните приходи на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 27%. Во приходите по основ на социјални придонеси најголемо е

учеството на придонесите за пензиско осигурување кое е на ниво од околу 68% и придонесите за здравствено осигурување на ниво од околу 28%, додека придонесот за вработување е на помало ниво. Ваквата структура на социјалните придонеси е согласно законско утврдените стапки на придонеси од плата на вработените.

Неданочните приходи во наредниот среднорочен период учествуваат со околу 10% во рамки на вкупните приходи, а во истите најзначајно е учеството на приходите по основ на административни такси и казни и приходите од патарини и регистрација на возила кои ги остварува Фондот за патишта. Како резултат на мерките кои се преземаат за поефикасна наплата на патарините се очекува во наредниот период приходите на Фондот за патишта да го зголемат своето учество.

Во проекцијата на приходите на Буџетот на Република Македонија во делот на **странските донации** покрај Холандската донација за платнобилансна поддршка во 2007 година во наредниот период планирани се донациите што буџетските корисници ќе ги реализираат за конкретни проекти како и повлекувањата од предпристапните фондови на Европската Унија.

2.1.2 Проектирани расходи на Буџет на Република Македонија

Расходната страна на Буџетот на РМ во наредниот период целосно е креирана во функција на остварување на стратешките приоритети на Владата на РМ, односно забрзување на економскиот раст и интеграционите процеси во ЕУ и НАТО.

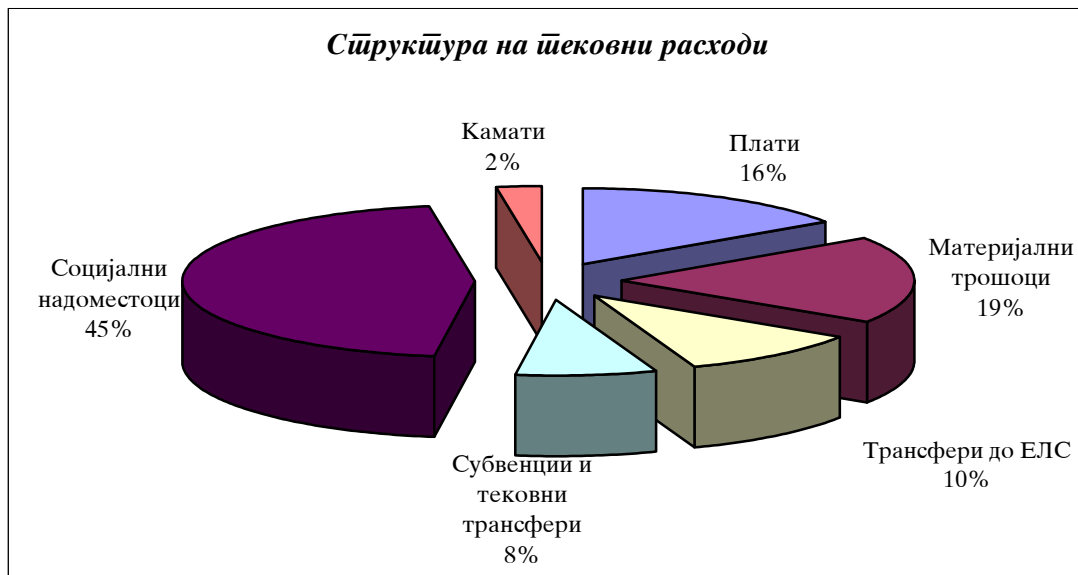
Проекциите на расходи на државниот буџет за наредниот среднорочен период се подготвени врз база на три клучни постулати: 1) целосна усогласеност на проекцијата на приходите со планираните економски активности; 2) проекцијата на вкупните расходи на државниот буџет обезбедува континуирана фискална консолидација; и 3) планираните износи на расходи обезбедуваат непречено извршување на сите обврски на државата кои произлегуваат од законските прописи.

Просечното учество на расходите на Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период во однос на бруто домашниот производ изнесува околу 34%. Притоа, предвидено е подобрување на структурата на расходната страна со зајакнување на развојната компонента, за сметка на намалување на тековните расходи.

При проекцијата на расходите за наредниот период земени се во предвид следните претпоставки:

- Во делот на расходите наменети за исплата на плати и надоместоци вклучени се ефектите од институционалното зајакнување на јавната администрација, преку нови вработувања поврзани со интеграционите и реформските процеси, ефектите од натамошна контрола на вработувањата, како и пренесување на дел од платите согласно втората фаза за фискална децентрализација која ќе се имплементира во 2008 година;

- Во делот на тековните расходи и понатаму останува доминантно учеството на надоместоците по основ на социјално осигурување. Имено нивното учество во 2007 година е оценето на ниво од 48%, а во наредниот среднорочен период е забележително постепено намалување на ниво од околу 45%;

Околу 98% од расходите на Фондот за пензиско осигурување се однесуваат на исплата на правата по основ на пензиското и инвалидското осигурување. Притоа, расходите за пензии се проектирани врз основа на оценетиот пораст на корисници на пензија и пресметаното усогласување на пензиите согласно проектираните индикатори за порастот на трошоците на живот и на платите во наредниот среднорочен период (усогласување на пензиите се врши два пати во годината, според полугодишен пораст на трошоците на живот и на платите во земјата);

Околу 95% од вкупните расходи на Агенцијата за вработување во овој период ќе бидат наменети за исплата на правата по основ на невработеност, при чија оцена се имаше во предвид постојниот број на лица кои ги користат овие права, проектираните трошоци кои произлегуваат од спроведувањето на структурните реформи и реформите на јавната администрација и економските претпоставки за зголемување на вработувањето;

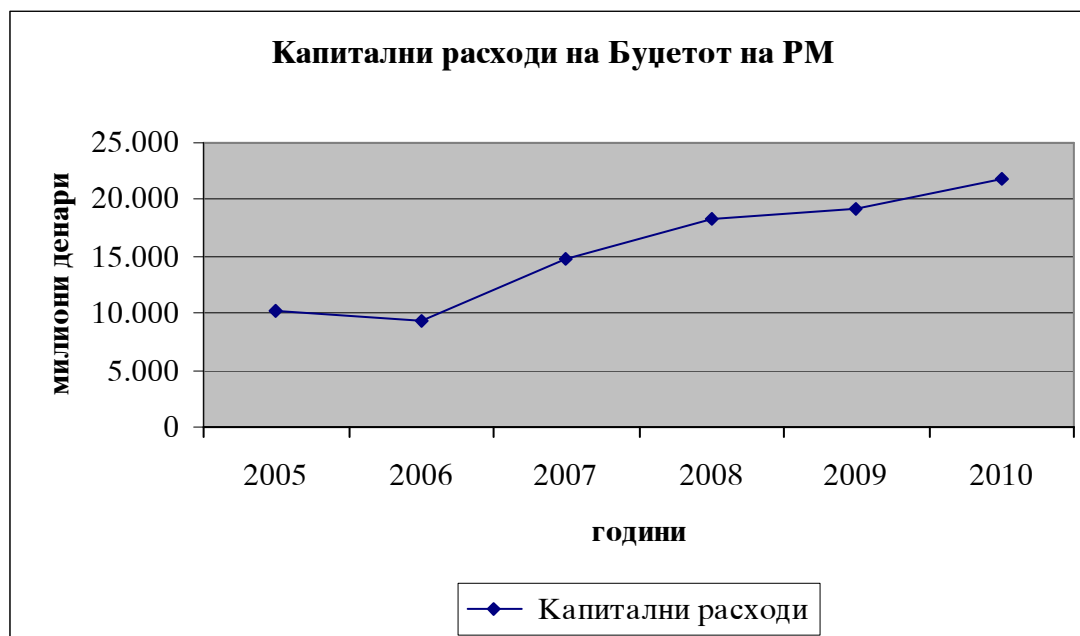
Во наредниот среднорочен период, околу 97% од вкупните расходи на Фондот за здравствено осигурување ќе бидат потрошени за услуги и надоместоци кои произлегуваат по основ на здравствено осигурување на населението. Во овие рамки доминантно е учеството на трошоците за болничко лекување и трошоците за спроведување на примарната здравствена заштита;

Во рамките на среднорочните проекции на социјалните трансфери планирани се средства за редовно покривање на обврските на државата кон социјално најзагазените семејства во вид на социјална помош, детски додаток, надоместоци по основ на права на инвалидизираните лица, воените и цивилните инвалиди и азилантите. Планираните

реформи во социјалната свера и сферата на вработувањето, ќе придонесат кон постепено намалување на нивното учество;

- Со почетокот на 2008 година планирано е започнување на втората фаза на фискалната децентрализација и, соодветно на тоа, планирани се блок дотации до единиците на локална самоуправа со зголемен износ неопходен за покривање на трошоците на општините произлезени од делегираните надлежности;

- Потребата од зголемување на јавните инвестиции, кои директно ќе придонесат за подобрување на патната и комуналната инфраструктурата, подобрени услови во образовниот и здравствениот систем, како и подигање на културниот и социјалниот живот на населението. Согласно среднорочните проекции за инвестициони вложувања, учеството на **капиталните расходи** во вкупните расходи на Буџетот на Република Македонија бележи пораст од 12,6% во 2007 година на 15,3% во 2010 година.

2.1.3 Проектиран дефицит и негово финансирање

Буџетот на Република Македонија во наредниот среднорочен период се карактеризира со исклучително ниско ниво на дефицит од околу 1,5% од планираниот бруто домашен производ, кој во себе го вклучува дефицитот на Централниот буџет и буџетот на Фондот за патишта.

Дефицитот на Централниот буџет во периодот 2008-2010 година е планиран на ниво од околу 1,3% во 2008 и 2009 година (вклучувајќи ги и повлекувањата на кредитите на буџетските корисници на сопствените сметки од околу 0,3% од БДП) во однос на планираниот Бруто домашен производ.

Финансирањето на планираниот дефицит на Буџетот на РМ во наредниот среднорочен период воглавно ќе се обезбедува од домашни извори и тоа преку континуирани емисии на државни хартии од вредност и обврзници, како и со користење на депозитите на државата. Странското задолжување како извор на финансирање ќе го користат буџетските корисници за конкретни проекти и Фондот за патишта согласно склучените договори за изградба на одделни делници од магистралните патишта во републиката.

Ниското ниво на дефицит, во услови на постоење на извори за негово финансирање е резултат на потребата фискалната политика и понатаму да биде координирана со монетарната политика.

во мил. денари

Дефицит и извори за финансирање	2008	2009	2010
Буџетски биланс	-5.135	-5.942	-6.328
Финансирање	5.135	5.942	6.328
Приливи	12.299	13.953	14.562
Приходи од приватизација	200	170	140
Домашно задолжување	2.000	4.000	11.974
Депозити	5.134	6.792	0
Странско задолжување	4.965	2.991	2.448
Одливи	7.164	8.011	8.234
Отплата на домашен долг	5.289	5.850	5.709
Отплата на странски долг	1.875	2.161	2.525

2.2 Буџет на локална власт

Буџетите на единиците на локалната самоуправа како годишен план на приходи, други приливи и одобрени средства во наредниот среднорочен период се повеќе ќе добива на значење во успешното управување со јавните финансии.

Министерството за финансии во соработка со општините во текот на буџетскиот процес за 2006 година изврши значителни подобрувања кои се содржани во формата во која беа донесени буџетите на општините. Со новата економска класификација се овозможи поголема флексибилност при планирањето на буџетските средства за реализација на програмите и воедно се подобри начинот на известување согласно меѓународните стандарди, како и транспарентноста со воспоставување програми и потпрограми. Извршено е усогласување на формата на буџетот на општините со формата на Буџетот на Република Македонија. Едновремено носењето на буџетски календар од страна на општините и почитувањето на роковите утврдени со истиот се покажа како позитивна алатка во вкупниот буџетски процес.

Консолидираното управување со јавните финансии и примената на буџетските принципи во финансирањето на единиците на локалната самоуправа, како и зајакнатите финасиски контроли овозможија успешно реализирање на фискалната децентрализација и солидно управување со јавните финансии на локално ниво. За првите три месеци од годината редовно се трансферираа општата и наменските дотации од Централниот буџет со што се обезбеди нормално и динамички усогласено финансирање на надлежностите кои преминаа на локално ниво, а притоа Буџетот на локалната власт оствари суфицит (пренесени средства од претходната година) од 289 милиони денари и намалување на заостанатите неизмирени обврски.

Владата на Република Македонија формира Комисијата за следење и оценка на исполнетост на условите за преминување во втората фаза од процесот на фискалната децентрализација. При утврдување на критериумите од страна на Комисијата беа замени предвид сите објективни фактори кои би можеле да влијаат врз конечната слика за оценување на општините во изминатиот период. Врз основа на утврдените критериуми Комисијата направи евалуација на работењето на сите општини и градот Скопје и утврди исполнетост на условите за преминување во втората фаза од процесот на фискалната децентрализација.

Втората фаза од процесот на фискалната децентрализација треба да отпочне во текот на 2007 година. Во општините што ги исполнуваат условите за премин во фаза на целосна фискална децентрализација, финансирањето на пренесените надлежности ќе се врши со блок дотации. Во овие дотации ќе бидат содржани и износите на средства за плати и надоместоци на вработените во локалните институции од областа на образованието (основи и средни училишта), културата (културни домови, библиотеки и сл.) и социјалната заштита (детски градинки и домови за згрижување стари лица).

Имајќи предвид дека единиците на локална самоуправа во почетниот период од децентрализацијата не може да се задолжуваат,

планираните приходи и расходи во буџетите на истите се целосно усогласени. Притоа вкупните приходи и расходи се планирани на ниво од околу 3,0% од БДП во првата фаза од процесот на децентрализација, додека од 2008 година со трансферирање на блок дотациите на централниот буџет, кои ќе ги вклучат и платите на вработените од делегираните надлежности на локално ниво, се очекува зголемување на приходите и расходите на локалната власт на ниво од околу 5% од БДП.

Во структурата на приходите значително е учеството на приходите од данок на имот и комунални даноци, како и трансферите од централната власт. Во овој период на расходната страна на Буџетот на локалната власт значајно е учеството на капиталните расходи (околу 45% од вкупните расходи), додека по спроведувањето на втората фаза од децентрализацијата евидентна е изменета структура на расходите во корист на тековните расходи во кои се вклучени и платите на вработените во образованието, детската и социјалната заштита и културата.

Изворните приходи на општините се обезбедуваат од локалните даноци и такси кои се утврдуваат од страна на Советот на општината во рамки на утврдениот распон на стапки кои се пропорционални и приходите општината ги проценува самостојно, а за износите на трансферите од централниот буџет се известуваат со буџетскиот циркулар на министерот за финансии. Дополнителен, односно нов даночен приход на општините ќе биде и данокот од деловен недвижен имот, односно оданочувањето и на станбените згради во селските населби и ридско планински подрачја и овие измени ќе бидат во примена од 1 јануари 2008 година. Во тек се измени на Законот за комуналните такси каде се предвидува зголемување на комуналната такса за улично осветлување и на Законот за административни такси и определени такси ќе бидат дополнителен нов приход на општините.

Со измените во законите кои го регулираат користењето на јавните национални добра (води, минерални суровини) на општините им се обезбедуваат приход од концесии во случаите кога јавното добро што се експлоатира се наоѓа на територијата на соодветната општина. Нов приход на општините ќе биде и надоместокот што големите загадувачи ќе го плаќаат согласно Законот за заштита на животната средина.

3. РАЗВОЈНИ И РЕФОРМСКИ ПОЛИТИКИ ПОДДРЖАНИ ОД БУЏЕТОТ ВО НАРЕДНИОТ СРЕДНОРОЧЕН ПЕРИОД

Фискалната политика во наредниот период ќе ја потенцира развојната и реформската компонента на буџетот, изразена преку финансирање на структурни и инвестициони проекти во јавниот сектор, ефикасно користење на расположливите претпристапни фондови на ЕУ и интензивирање на активностите кај развојните проекти финансирани со странски кредити.

Еден од приоритетите на Владата на Република Македонија е креирање поволна **инвестициска клима** и поттикнување на развојот на

приватниот сектор преку реформи во деловното окружување и зајакнување на капацитетите на институциите. Во таа насока, Владата на РМ со поддршка на Проектот за реформи во деловното окружување и институционално зајакнување (БЕРИС), финансиран со средства од Светската банка, и конципиран во насока на спроведување на Европското партнерство на Република Македонија со Европската Комисија, има за цел унапредување на конкурентноста на приватниот сектор. Една од најважните компоненти на овој проект се однесува на регулаторната реформа со која до септември оваа година ќе бидат ревидирани и поедноставени голем број на формалности и прописи со кои се регулира водењето бизнис во Република Македонија и елиминирање на сите неефикасни и антипазарни инструменти во законската регулатива кои содржат ценовни контроли и ограничувања за влез на пазарот. На сила ќе останат само оние прописи и формалности кои се неопходни, а притоа ќе биде подобрен нивниот квалитет и истите ќе бидат содржани во Единствен електронски регистар на прописи, кој ќе биде објавен до крајот на годината. Ефектите од регулаторната реформа се подобрување на условите за вршење бизнис и намалување на трошоците на деловните субјекти, намалување и поедноставување на регулативните инструменти, намалување на бирократијата и корупцијата, правна сигурност за бизнисмените и комплетна слика за регулаторната структура. Владата ќе донесе законска рамка за воведување на оценка на влијанието на регулативата, според која за сите нови предлог прописи користејќи ги алатките и техниките на РИА, ќе биде потребно да се изврши проценка на нивното влијание врз деловниот сектор. Постапката за донесување на прописите ќе вклучува задолжителни консултации со бизнис заедницата и сите заинтересирани страни. Воедно со БЕРИС Проектот ќе се зајакне и капацитетот на Бирото за метрологија, Бирото за стандардизација и акредитација и Централниот регистар.

Владините напори за реформа на **судството** се поддржани преку Проектот за реформа на судството, кој има за цел да ја намали правната несигурност и да ја зголеми довербата во судскиот систем преку зголемување на одговорноста, транспарентноста, ефикасноста и независноста на судскиот систем, а со тоа индиректно да се намали корупцијата. Преку поддршката на напорите за подобрување на заштитата на договорните, имотните и правата на кредиторите, како и подобрување на ефикасноста и ефективноста на судството во разрешување на комерцијалните и административните спорови и забрзување на стечајните постапки, овие реформски активности ќе придонесат кон намалување на трошоците за водење бизниси и зголемување на можностите за создавање на нови работни места.

Владата континуирано спроведува длабоки и сеопфатни реформи во **катастарот**, имајќи предвид дека регистрацијата на имотните права има влијание врз деловното окружување и климата за инвестирање. Во таа насока активностите за воспоставување и развој на функционален пазар за земјиште и катастар на недвижности се поддржани со Проектот за катастар на недвижности и регистрација. На ваков начин ќе се воспостави целосен катастар на недвижности, зголемување на севкупната одговорност и транспарентност на системот за управување

со земјиште и ќе се обезбеди подобрување на услугите за регистрација преку намалување на времето за регистрација на купопродажните трансакции на еден ден. Овие активности е предвидено да се реализираат до крајот на 2008 година. Истовремено ќе се обезбеди развој на капацитетот на институциите во делот на земјишната политика и промовирање на развој на ефикасен пазар на земјиште и имот, кое ќе придонесе кон правна сигурност на инвеститорите и користење на земјиштето при обезбедување на заеми.

Во делот на подобрување на управувањето со јавниот сектор, Светска банка обезбедува континуирана поддршка на Владата во спроведувањето на процесот на трансформација на **здравството** и зголемување на транспарентноста, ефикасноста и фискалната дисциплина на здравствениот сектор. Во наредниот периодот се интензивираат активностите од владината агенда за реформирање на јавните здравствени институции, понатамошно зајакнување на капацитетот на Фондот за здравствено осигурување како стратешки и транспарентен купувач на здравствени услуги и засилување на улогата на Министерството за здравство како управувач на здравствениот сектор. Во насока на осовременување на здравствениот сектор во тек е имплементација и на Програмата за рационализација на управувањето и модернизација на биомедицинската технологија во здравствениот сектор финансиран од Италијанската влада.

Во периодот 2008-2010 година ќе продолжи реализацијата на Акциониот план на активности поврзани со управувањето на Фондот за здравствено осигурување и **финансиска консолидација на здравствениот сектор** и ќе се интензивираат радикалните реформи во сите области на секторот. Ќе продолжи и ќе се унапредува буџетското финансирање на јавните здравствени установи со утврдување на максимални годишни износи на средства за трошење, и истото ќе се стави во корелација со обемот на извршените здравствени услуги. Буџетите на јавните здравствени институции и натаму ќе подлежат на редовно и транспарентно следење и анализирање на извршувањето и ќе се врши споредба со обемот на извршените услуги за секоја институција поединечно. Се очекува ваквиот начин на финансирање на здравствените услуги, заедно со редизајнирање на основниот пакет на здравствени услуги, изготвувањето на медицинска мапа на јавните здравствени установи, воведувањето на референтни цени на лекови, јакнење на внатрешната ревизија и контрола, особено кај јавните набавки и други мерки да придонесе во зголемување на ефикасноста, транспарентноста и финансиската дисциплина во системот на здравствена заштита.

Реализацијата на зацртаните реформски активности во областа на здравствениот сектор во наредниот период ќе придонесат за целосна консолидација на овој сектор и зголемување на довербата на граѓаните во однос на достапноста и квалитетот на здравствените услуги.

Активностите и мерките во делот на **социјалната политика** имаат за цел е подобрување на ефективностa и ефикасноста на

системот на социјална заштита преку подобрена администрација и долгорочна стабилност на пензискиот систем и подобро таргетирање и администрирање на готовинските социјални надоместоци. По успешното воспоставување на вториот пензиски столб, со поддршка на проект од Светска Банка во тек се активности за дизајнирање на трет доброволен столб на пензиско осигурување. При крајот на 2007 и почеток на 2008 година планирано е започнување на Проектот за имплементација на условени готовински трансфери (Conditional Cash Transfers) кој има за цел намалување на сиромаштијата преку подобрување на идните можности на корисниците на готовински трансфери и развивање на вештини и капацитети за заработување и самоиздржување.

Активностите на Владата за подобрување на управувањето на **локално ниво** ќе бидат поддржани со Проектот за урбан и општински развој кој се планира да започне во 2009 година. Овие активности ќе обезбедат подобрување на перформансите на урбаните економии и квалитетот на управувањето на општинско ниво, преку финансиска и советодавна помош на повеќе селектирани општини и нивните јавни комунални претпријатија во делот на општинското финансирање, урбаното планирање и управување/користење на земјиштето.

Развојот на продуктивна и квалификувана работна сила преку обезбедување на соодветно **образование** има клучно значење за успешното интегрирање на Република Македонија во ЕУ и глобалната економија. Во наредниот среднорочен период образованието и науката ќе го добијат вистинското значење во процесот на креирање високо квалитетен и квалификуван кадар, кој ќе придонесе кон забрзувањето на развојот и намалувањето на невработеноста. Во оваа насока се веќе преземените сериозни реформи во делот на задолжителното средно образование како начин за зголемување на опфатот, степенот и квалитетот на образованието на населението; воведувањето на деветолетката во основното образование што ќе обезбеди поголема компатабилност со образовните системи во другите земји; промена на наставните програми со нивно насочување кон воведување на информатички технологии уште во најраните образовни степени и зголемување на нивната компатабилност со потребите на пазарот на трудот. Реформските активности во образованието се поддржани и со Проект за модернизација на образованието кој има за цел унапредување на квалитетот на наставата и учеството во целните училишта преку зајакнување на планирањето и управувањето на училиштата и зголемување на ефективностa во децентрализираниот образовен систем. Дополнителна поддршка ќе биде обезбедена преку Проектот за конкурентност, технолошки промени и високо образование, кој се планира да започне во 2009 година. Основна цел е да се воспостави систем за квалитет во високото образование и поддршка на усвојувањето на нови технологии за производство на поквалитетни производи, особено за извозниот пазар, подобрување на врските помеѓу истражувањето и развојот и приватниот сектор, менаџерските вештини на приватниот сектор и развој на вештини во согласност со потребите на бизнис секторот.

Во секторот на образование во делот на капиталните инвестиции во наредниот среднорочен период планирани се инвестициони вложувања за подобрување на условите во училиштата, набавка на компјутери за основните училишта и изградба на училишни спортски сали.

Зголемувањето на конкурентноста на **земјоделството**, како еден од приоритетите на Владата поддржана е и со Проектот за зајакнување на земјоделството и пристапување, чија реализација ќе започне во втората половина на 2007 година. Планираните реформски активности се насочени кон создавање на модерен и конкурентен земјоделски сектор, што има особено значење за економскиот и социјалниот развој на земјата, како зголемување на апсорпционата моќ на државата во користењето на претпристапната помош од ЕУ и исполнување на условите за членство во ЕУ. Во овие рамки неопходно е подигнување на капацитетот на Министерството за земјоделство и Платежната агенција за контрола и проверка на администрирањето со јавните средства и трансформацијата на земјоделството и подобрување на руралниот сектор.

Во насока на обезбедување на одржливи финансиски услуги во земјоделството и поволни финансиски средства за финансирање на земјоделското производство и во наредните години ќе се обезбеди поддршка на секторот земјоделство преку обезбедување нови поволни кредитни линии за индивидуални земјоделски производители и претпријатија преработувачи или трговци со земјоделски производи, како и техничка поддршка преку советодавни услуги за самите корисници на кредитните средства. На ваков начин се создаваат услови за континуиран развој на оваа значајна гранка на македонската економија и пред се зголемување на вработеноста и ангажираноста на земјоделското население од понеразвиените рурални средини.

Во делот на **капиталните инвестиции** кои се спроведуваат со поддршка добиена со средства од странски заеми, а со цел подобрување на условите за живеење на населението во пооделни делови од земјата преку инвестиции во системите за **водоснабдување**, изградба и ревитализација на постоечките системи за наводнување, во тек е имплементација на неколку проекти финансирани со средства од Владата на Јапонија, Владата на Германија и Европската банка за обнова и развој.

Во областа на **транспортот**, во втората половина од 2007 година ќе започне со реализација Вториот проект за олеснување на трговијата и транспортот во Југоисточна Европа - ТТФСЕ 2, кој ќе овозможи развој на ефикасен и квалитетен транспортен систем, преку отстранување на идентификуваните тесни грла на граничната инфраструктура, унапредување на електронските врски и размената на податоци помеѓу релевантните институции и зајакнување на функционирањето на клучните транспортни коридори. Во рамките на овој проект, ќе се изгради автопат на делницата Табановце - Куманово, како дел од Коридорот 10. Со тоа се очекува да се подобри движењето на брзо растечката трговија и да се забрза растот на македонската економија. Во овој сектор во наредниот среднорочен период ќе се

имплементира Проект за споредни патишта (Transport feeder roads) со што ќе се обезбеди подобар пристап од локалните пазари до главните транспортни коридори. Со финансиска поддршка на Европската банка за обнова и развој и Европската Инвестициона банка привршува имплементацијата на Проектот за патишта-2 со довршување на обиколницата околу Скопје од Хиподром преку Шуто Оризари до Сарај, со цел подобрување на сообраќајната циркулација околу Скопје, олеснување на меѓународниот транспорт и унапредување на меѓународната трговија. Истовремено во овој сектор планирана е изградба на автопат на делницата Демир капија - Удово -Смоквица, со цел комплетирање на автопатот, кој како дел од Коридорот 10 минува низ Р.Македонија.

3.1 Користење на претпристапна помош на ЕУ

Со добивање на статусот кандидат за членство во ЕУ, Република Македонија има можност да користи значителна финансиска поддршка од Европската Унија преку новиот инструмент за претпристапна помош ИПА.

Целта на овој инструмент е поддршка на земјата во процесот на нејзина подготовка при исполнување на копенхагенските критериуми за членство. Овој инструмент ќе овозможи изградба на институции кои ќе гарантираат демократија и владеење на правото, функционална пазарна економија како и усвојување и имплементација на *acquis* со што Република Македонија ќе ја покаже својата способност за преземање на обврските кои произлегуваат од членството во ЕУ.

Согласно Повеќе-годишната индикативна финансиска рамка (МИФФ) која индикативно ја алоцира помошта на ЕУ по земји и компоненти, Република Македонија, за периодот 2007- 2010 година преку петте компоненти од ИПА ќе може да користи средства во износ од **302.8 милиони евра**. Оваа финансиска рамка претставува буџет за планирање на помошта содржана во Повеќе-годишниот програмски документ (МИПД) кој опфаќа временски период од три години, 2007-2009.

во мил.евра

ИПА компоненти	2007 година			2008 година			2009 година			2010 година		
	ИПА	Кофин.	Вкупно	ИПА	Кофин.	Вкупно	ИПА	Кофин.	Вкупно	ИПА	Кофин.	Вкупно
Транзициона помош и институционална наградба	2	0,0	2	78,9	14,8	93,7	38,1	12,7	50,8	36,3	12,1	48,4
Прекугранична соработка				9,5	0,7	10,2	5,6	0,4	6,0	5,7	0,4	6,1
Регионален развој				19,7	6,6	26,3	20,8	6,9	27,7	29,4	9,8	39,2

Развој на човечките ресурси				9,2	1,7	10,9	7,1	1,2	8,3	8,4	1,5	9,9
Рурален развој				8,8	2,9	11,7	10,2	3,4	13,6	12,5	3,8	16,3
Вкупно	2		2	126,1		152,8	81,8		106,4	92,3	27,6	119,9

Финансиска помош од ЕУ, Република Македонија ќе може да ја користи преку сите пет компоненти од ИПА.

Првата компонента, **Транзициона помош и институционална надградба** ќе овозможи поддршка на проекти во следните области:

1. Добро владеење и владеење на правото: проекти кои имаат за цел исполнување на политичките критериуми, како што се проекти во областа на реформа на јавната администрација, градење на институциите и јакнење на капацитетите за децентрализирано управување со фондовите од ЕУ, правда и внатрешни работи. Во рамките на оваа компонента како врвен политички приоритет е опфатен проектот наменет за *Реформа на полицијата*.

2. Економска и социјална кохезија: проекти наменети за подобрување на инвестиционата клима преку инвестиции во поддршка на мали и средни претпријатија, подобрување на административните капацитети на централно и локално ниво во областа на фискалната политика (наплата на даноци, контрола на трошоците и сл), институционална надградба во областа на регионалната политика како придонес за подобра имплементација на националните и регионалните развојни планови.

3. Acquis: проекти поврзани со законодавството на ЕУ во областа на јавните финансии, статистика, царинско работење, институционално зајакнување на капацитетите на регулаторните тела, дирекции и /или инспекторати и управување со земјиштето.

4. Техничка помош: проекти наменети за поддршка при *Подготовка на проекти* (поддршка за изработка на тендерски досие и друга проектна документација како поддршка за реализација на компонентите 3, 4 и 5).

Алокациите за оваа компонента во периодот 2008-2010 година опфаќаат 60% од вкупно алоцираните средства за ИПА во 2008 година, со постепено индикативно намалување до 35% на крајот на 2010 година.

Помошта преку втората компонента од ИПА - **Прекугранична соработка (IPA CBC)** има за цел да ја зајакне соработката помеѓу пограничните региони на Република Македонија со сите соседни земји. Прекуграничната соработка ќе обезбеди развој на добрососедските односи, зајакнување на стабилноста, безбедноста и просперитетот во заедничките односи на сите земји и поттикнување на нивниот рамномерен одржлив развој.

Поучени од претходното искуство, IPA CBC ќе функционира на двете страни од границата врз основа на заеднички правила и цели давајќи можност за рамномерно програмирање и донесување на одлуки меѓу земјите членки на ЕУ и земјите кандидати за членство во ЕУ.

Целите на IPA CBC компонентата се поставени врз основа на

специфичните потреби на релевантните надворешни граници. Тие се:

- Развој на прекуграничните економски, општествени и еколошки активности во пограничните подрачја.
- Решавање заднички предизвици во областа на екологијата, јавното здравство, спречување и борба против организиранiot криминал;
- Обезбедување на ефикасни и безбедни граници;
- Промоција на правна и административна соработка;
- Промоција на локален тип на активности “луѓето за луѓе”

Главниот стожер на ИПА - Прекугранична соработка е принципот на “заедничка корист”.

Третата компонента на ИПА - **Регионален развој** има за цел да ја подготви земјата за користење на средствата од Европскиот фонд за регионален развој и Структурните фондови на ЕУ. Преку оваа компонента во периодот 2008-2009 година ќе се финансираат проекти во областа на транспортот (70-80%) и проекти во областа на животната средина (20-30%).

Подобрувањето на патната инфраструктура која ќе овозможи подобар проток на луѓе и патници како и олеснување на надворешната трговија ќе се овозможи со доизградба на коридорот 10 како дел од пан-европската патна мрежа, а во областа на животната средина фокусот е ставен на третманот на отпадни води и цврст отпад во општините.

Четвртата компонента на ИПА - **Развој на човечки ресурси** ќе ги поддржува проектите во областа на вработувањето, образованието и социјалната инклузија. Проектите во областа на вработувањето имаат за цел привлекување и задржување на повеќе луѓе на работа преку понатамошен развој на Агенцијата за вработување (подобрување на информатичката инфраструктура), поддршка при спроведување на Стратегијата за вработување. Проектите во областа на образованието се насочени кон инвестиции во човечки капитал преку подобрување на образовниот процес во насока на негово прилагодување на потребите на пазарот на труд како и подеднаков пристап за сите етнички заедници до образовните институции. Во областа на социјалната инклузија помошта е насочена кон зајакнување на интегрирањето на луѓе со посебни потреби, развој на инфраструктура за алтернативни форми на социјални услуги за унапредување на социјалната вклученост, интегрирање на малцинствата како и активно учество на граѓанскиот сектор.

Компонентата - **Рурален развој** ќе поддржува проекти кои ќе овозможат достигнување на стандардите на ЕУ воспоставени во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој.

Помошта преку оваа компонента е насочена кон поддршка на проекти поврзани со *инвестиции во земјоделски и преработувачки капацитети и маркетинг на земјоделски производи и риба*. Со овие инвестиции ќе се оствари подобрување на квалитетот и сигурноста на храната и добитокот, зголемена конкурентност на фармерите преку употреба на модерни производствени технологии и намалени производни трошоци, промовирање на еколошки методи на производство, подобрување на перформансите на земјоделските претпријатија во примарното производство и маркетингот со цел

достигнување на стандардите на ЕУ во областа на заштитата на животната средина, јавната здравствена состојба (квалитет и сигурност на храната), сигурност при работа, отворање на нови пазари, подобрување на управувањето со животинскиот отпад и отпадните води, како и креирање нови вработувања.

Во 2008-2009 година, *Диверзификација и рурален развој* ќе се остварат преку поддршка на руралниот туризам, поддршка на малите и средни претпријатија за модернизација на фармерското производство, обновување/адаптирање на инфраструктурата, поттикнување на традиционалните занаетчиства, поддршка на руралните и земјоделски услуги (воспоставување на работилници за одржување и поправка на земјоделските машини и алати, изградба на младински центри, детски игралишта, набавка на канцелариска опрема). Во 2010 година поддршката на проекти ќе биде проширена со проекти во областа на *подобрување и развој на руралната инфраструктура и тренинг на земјоделците*.

4. ДВИЖЕЊЕ НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

Портфолиото на јавниот долг на Република Македонија, составено од државниот долг и сите финансиски обврски создадени преку задолжување на општините и градот Скопје, како и на јавните претпријатија и трговските друштва во сопственост на државата, го сочинуваат долговите наследени од поранешна СФРЈ, задолжувања кај меѓународните финансиски институции и меѓународните финансиски пазари како и задолжувањето на домашните финансиски пазари.

Вкупниот јавен долг пресметан по националната методологијата на 31.12.2006 година изнесува 1.754,3 милиони ЕУР и во споредба со долгот на крајот на 2005 година е намален за 12%. Учеството на вкупниот долг во бруто домашниот производ изнесува 34,9% што во однос на 2005 година претставува намалување за 7,7%.

Со донесувањето на Стратегијата за управување со јавен долг (2007-2009) Министерството за финансии се обврза на делување во насока на прудентно управување со јавниот долг на државата на среден рок. Во таа насока јавниот долг на Република Македонија се планира да бележи намалување во однос на БДП од 36,2% во 2007 година на 30,9% во 2009 година. Истиот тренд ќе го има и долгот на општата влада кој во 2007 година е планиран да изнесува 32,2% од БДП, а во 2008 и 2009 година да се намали на 30,1 односно 27,2%. Трендот на намалување на долгот е резултат на умерената фискална политика и планираните стапки на пораст на БДП.

	2007	2008	2009
Вкупен јавен долг (Еур мил.)	1.921,5	1.961,6	1.946,0
Долг на општа влада (Еур мил.)	1.708,7	1.732,6	1.710,1
Внатрешен јавен долг како % од вкупен јавен долг	33,3%	31,6%	30,8%
Надворешен јавен долг како % од вкупен јавен долг	66,7%	68,4%	69,2%
Вкупен јавен долг како % од БДП	36,2%	34,0%	30,9%
Долг на општа влада како % од БДП	32,2%	30,1%	27,2%
Отплата на камата по основ на вкупен јавен долг како % од приходи	5,7%	6,2%	5,8%
Сервисирање на јавен долг како % од БДП	3,9%	4,2%	4,0%
Сервисирање на јавен долг како % од приходи	19,1%	21,5%	21,4%
Отплата на камата по основ на вкупен јавен долг како % од расходи	5,5%	6,0%	5,7%

Според среднорочната Стратегија за управување со јавниот долг, долгот на Република Македонија не треба да ги надминува следните таргети:

- **Висината на износот (лимитот) на јавниот долг** Долгот на општа влада во однос на БДП се предвидува да се движи во рамките на лимитите од 34% до 37%, додека вкупниот јавен долг, исто така ќе има тенденција на постојано намалување, движејќи се во рамките од 37% до 40% од БДП.

- **Однос внатрешен-надворешен јавен долг** Во наредниот среднорочен период потребно е да се настојува учеството на внатрешниот јавен долг да достигне ниво од 35%, наспроти 65% учество на надворешниот јавен долг.

- **Долг со фиксна каматна стапка** Се препорачува ова учество во вкупниот јавен долг да се движи од 70% до 80%.

- **Јавен долг деноминиран во денари** Со оглед на фактот дека моменталното учество е на многу ниско ниво, треба да се направат напори овој процент да порасне со цел тој да достигне од 15% до 20% во однос на вкупниот јавен долг.

- **Надворешен јавен долг во евра** Постепено зголемување на долгот деноминиран во евра во однос на преостанатите валути и до 2009 година постигнување на ниво од 70%.

- **Висината на износот (лимитот) на државните гаранции** Во наредниот период вкупно гарантираниот долг треба да се движи во рамките од 3,7 до 4,1% во однос на БДП, додека во однос на вкупниот јавен долг овој процент е препорачливо да биде од 8% до 11%. Со цел непречекорување на наведените таргети, странското задолжување со издавање на државна гаранција во 2007 година ќе биде во износ од околу 15 милиони евра. Како резултат на тоа, состојбата на гаранциите во разгледуваниот период ќе бележи благо зголемување и се планира да изнесува околу 220 милиони евра.

- **Максимален износ на новите задолжувања** Вкупниот износ на новото задолжување во 2007 година се очекува да изнесува 203 милиони евра, од кои околу 57 милиони евра по основ на континуирани државни хартии од вредност, а остатокот од 146 милиони евра по основ на задолжување во странство. Во износот што е предвиден за надворешно задолжување, 31 милион евра се по основ на новосклучени

кредити, а останатите се по основ на повлечени транши по договори кои се склучени во претходните години.

Министерството за финансии во идниот период ќе стави поголем акцент на домашното задолжување преку емисија на континуирани државни хартии од вредност како извор на финансирање. Во насока на тоа, постојат напори за постојано зголемување на уделот на задолжување во домашна валута во должничкото портфолио, со што би се намалила изложеноста на портфолиото на јавниот долг на ризикот од промена на девизниот курс. На пазарот на државни хартии од вредност продолжува континуираното зголемување на рочноста со цел намалување на ризикот од рефинансирање, така што се зголемуваат износите на 2 и 3 годишни државни обврзници, а се планира и воведување на поголеми рочности. Сепак, како главни инструменти на среднорочното покривање на буџетскиот дефицит продолжуваат да бидат ДХВ во форма на 3, 6 и 12 месечни државни записи.

Во насока на намалување на каматните трошоци во Буџетот на Република Македонија и искористување на високото ниво на средства од девизниот депозит на Министерството за финансии во Народна банка на Република Македонија, а според мултилатералниот договор потпишан во Париз на 24 јануари 2007 година меѓу Република Македонија и 13 земји членки на Парискиот клуб, Македонија во периодот од 31 јануари до 30 април 2007 година се обврза предвременно да го откупи целиот долг кон Парискиот клуб на кредитори во износ од 77 милиони евра, по номинална вредност и без плаќање на дополнителни пенали или провизии. Целите поради која се премина кон ваквата операција се реструктурирање на портфолиото на јавниот долг во насока на намалување на надворешниот долг во не-евро валути, намалување на долгот со променливи каматни стапки како и остварување на каматни заштеди во Буџетот на Република Македонија во 2007 година од 122 милиони денари, а каматни заштеди ќе се остваруваат и понатаму до 2011 година.

Исто така во текот на 2007 година Република Македонија се обврза предвреме да отплати дел од кредитите со неповолни карактеристики кон Светската банка и Европската инвестициона банка во износ од 103,7 милиони евра, со што и понатаму би се подобрила структурата на портфолиото и неговата изложеност на каматни и валутни ризици. Со оваа операција само во 2007 се очекуваат каматни заштеди во Буџетот од 165 милиони денари, а понатаму заштеди ќе се остваруваат се до 2021 година, кога редовно требаше да достаса и последната отплата по основ на овие кредити.

Реструктурирање се врши и на домашниот долг. Министерството за финансии изврши целосен откуп на Обврзницата за санација на Стопанска банка А.Д. Скопје, по номинална вредност. Со предвremениот откуп за периодот од април 2007 заклучно со март 2010 година ќе се оствари вкупна заштеда по основ на каматниот трошок во износ од 205 милиони денари. Имајќи во предвид дека обврзниците за санација на Стопанска банка АД-Скопје се издадени поради структурни цели, со оваа операција на откуп се подобруваат карактеристиките на портфолиото на вкупниот јавен долг во насока на намалување на уделот на долгот

емитиран под непазарни услови и се подобрува угледот на Република Македонија пред кредит-рејтинг агенциите.

5. ФИСКАЛНИ РИЗИЦИ

Имајќи ги во предвид основните претпоставки за идните економски, социјални и надворешно-политички движења на кои се темели дизајнираната фискална политика во следниот тригодишен период, може да се издвојат следните потенцијални негативни шокови и ризици:

- Неостварувањето на планираните стапки на раст на бруто домашниот производ директно, како и нецелосното справување со сивата економија ќе влијае на среднорочната фискална рамка, односно намалено ниво на буџетски приходи и потенцијален ризик за неспроведување на реформските и развојните активности

- Даночна реформа каде изостанува очекуваното (и проектирано) влијание на намалените даноци и даночни процедури врз проширување на даночната основа. Имено, даночните реформи ќе предизвикаат долгорочно намалување на даночните приходи бидејќи нема, барем на кус и среден рок, да следи пораст на регистрираната економска активност и проширување на даночната база, односно повисоки приходи.

- Значителен пораст на расходите како резултат на ефектуирање на непредвидени обврски. Непредвидени обврски можат да бидат присилна наплата по основ на судски извршни решенија во кои должник е Република Македонија, или пак неочекуван пораст на цената на електричната енергија што би ги зголемило расходите за комунални услуги на буџетските корисници.

- Успешно имплементирање на целосна фискалната децентрализација, која ќе обезбеди зајакнување на влијанието на единиците на локална самоуправа врз целокупниот економски развој и нивно значително вклучување во имплементацијата на проектите финансирани од европските фондови.

- Екстерните економски и некономски шокови претставуваат сериозен ризик врз планираните среднорочни економски движења и фискалната рамка. Забавувањето на економскиот раст на ЕУ и евентуално висок раст на цената на енергенсите, директно ќе ја намали побарувачката на македонските производи и ќе ги зголеми трошоците на производството, што соодветно ќе се одрази на намалување на извозот, инвестициите и воопшто на економскиот раст. На ваков начин сериозно би била нарушена приходната страна на Буџетот. Нестабилност во регионот би можела директно да ја наруши макроекономската стабилност, односно би предизвикала намалување на директните странски инвестиции и личната потршувачка, кои би ефектуирале со намалување на јавните приходи и водење на силно рестриктивна политика.

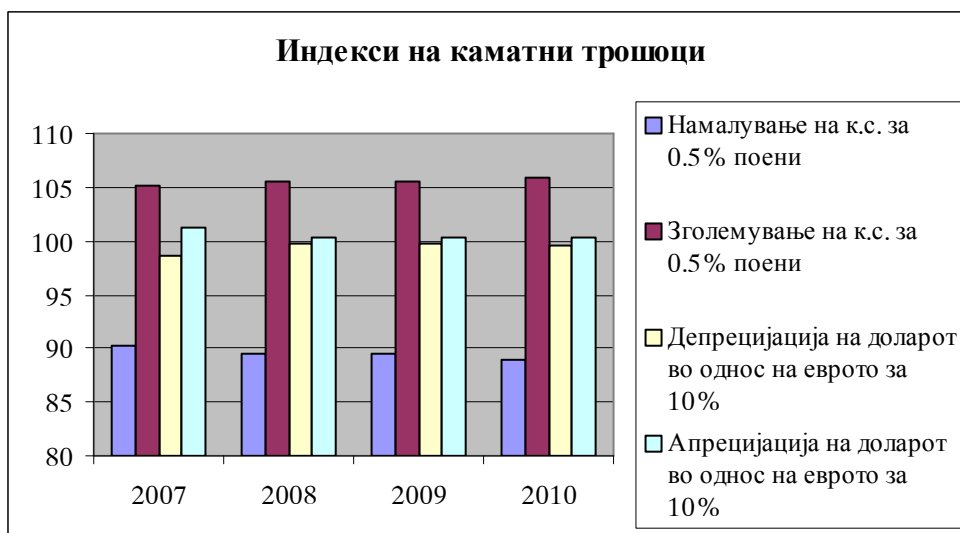
-Потенцијален ризик кој може да генерира дополнителни трошоци во буџетот претставуваат издадените државни гаранции. Издадените гаранции вообичаено се наменети за заемкорисници кои спроведуваат проекти од општ интерес, а кои се кредитоспособни и кои до сега редовно ги сервисирале своите обврски по веќе издадени гаранции. Сепак, издавањето на гаранции има одреден ризик дека корисниците нема да ги исполнат своите обврски, односно дека гаранцијата ќе се активира поради што во наредните години политиката на издавање на државни гаранции ќе биде поплетпазлива.

Индекс на каматни трошоци во Буџетот на Република Македонија при евентуални промени на каматните стапки или девизните курсеви

	Година			
	2007	2008	2009	2010
Основно сценарио-Индекс	100	100	100	100
Сценарио I -Индекс на каматни трошоци при зголемување на каматните стапки за 0,5% поени	105,15	105,49	105,56	105,84
Сценарио II -Индекс на каматни трошоци при намалување на каматните стапки за 0,5% поени	90,21	89,58	89,47	88,96
Сценарио III -Индекс на каматни трошоци при апрецијација на доларот во однос на еврото за 10%	101,33	100,33	100,33	100,38
Сценарио IV -Индекс на каматни трошоци при депрецијација на доларот во однос на еврото за 10%	98,67	99,67	99,67	99,62

- Како посериозни ризици кон кои подлежи портфолиото на јавниот долг, а притоа и Буџетот на Република Македонија, претставуваат ризикот од промена на каматните стапки и девизниот ризик. Во прилог е сценарио анализата за влијанието на промената на каматните стапки и девизниот курс врз надворешниот долг на општата влада.

Графички приказ на влијанието на промена на каматните стапки и вредноста на денарот врз каматните плаќања

Оваа сценарио-анализа за движењата на каматните трошоци во Буџетот на Република Македонија по основ на надворешен долг се заснова на следните претпоставки:

- Промена на една варијабла, со претпоставка дека сите останати варијабли остануваат непроменети, цетерис парибус.
- При евентуални движења на доларот во однос на еврото, девизните курсеви на другите валути ја задржуваат вредноста во однос на еврото.
- Непостоење на корелација меѓу каматните движења и движењата на девизниот курс.

Како главни заклучоци кои се наметнуваат од оваа анализа можат да се наведат следните:

1. Каматните трошоци во Буџетот на Република Македонија се високо сензитивни на движењето на каматните. Оваа сензитивност може да се објасни како резултат на високото учество на долгот со променливи каматни стапки.
2. Сензитивноста е поголема при евентуален пад на каматните стапки, отколку при исто толкав пораст. Идни движења на каматните стапки на еврото и доларот надолу значително ќе ги намалат трошоците во Буџетот, а евентуални движења нагоре во помала мера ќе ги зголемат каматните трошоци.
3. Идна апрецијација на доларот во однос на еврото од 10% поени би ги зголемила каматните трошоци во Буџетот од причина што домашната валута е врзана за еврото. Ова зголемување е поизразено во 2007 (1,33%) отколку во наредните години (0,33% во 2008 и 2009 година) поради намалувањето на уделот на долгот во долари како и преферирање на новите надворешни задолжувања во евра.
4. Идна депрецијација на доларот во однос на еврото би ги намалила каматните трошоци во Буџетот за приближно во иста апсолутна големина како при негова апрецијација, со што може да се забележи приближно симетричен распоред на дистрибуции, за разлика од случајот при пад на каматните стапки.

МАКСИМАЛНО УТВРДЕНИ ИЗНОСИ НА БУЏЕТСКИ РАСХОДИ ПО БУЏЕТСКИ КОРИСНИЦИ

Планираното ниво на приходите и расходите за наредниот период се основа за утврдување на максималните износи на буџетските расходи од функционален аспект.

Функционалниот пристап во утврдување на буџетските лимити овозможува самостојност на буџетските корисници при утврдување на средствата за остварување на планирани активности во функција на успешна имплементација на глобалните приоритети за наредната година. При тоа треба да се има во предвид и потребата за понагласена развојна компонента во структурата на буџетските расходи, која единствено овозможува развој на економијата во предвидените рамки. Тоа во суштина би значело дека при распределбата на средствата во рамките на максимално утврдените расходи буџетските корисници треба да ја имаат во предвид определбата на Владата на Република Македонија за наменско, економично и рационално трошење на тековните расходи (стоки и услуги и трансфери), со цел обезбедување на позначителни средства за реализација на капитални проекти.

Утврдените максимални расходи ќе бидат вградени во Образецот за предлог буџетската пресметка за 2008 година (буџетски Циркулар), истиот ќе биде доставен до сите буџетски корисници и се основа за подготовка на Буџетот за 2008 година.

Целосното придржување на максимално утврдените износи за секој буџетски корисник како и почитувањето на насоките за негова подготовка ќе обезбеди квалитетна и навремена подготовка на Буџетот на Република Македонија за 2008 година.